

Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych dla
Gminy Rakszawa
na lata 2023-2033

Kraków
2023

Atelier
Centrum Profilaktyki i Reeducacji

Spis treści

Wykaz skrótów	3
Wprowadzenie	4
Metodologia opracowania Strategii	6
Podstawy prawne	8
Spójność z dokumentami strategicznymi	12
Dokumenty europejskie	12
Dokumenty krajowe	13
Dokumenty regionalne	14
Charakterystyka Gminy Rakszawa	15
Położenie	15
Sytuacja demograficzna	16
Rynek pracy i sytuacja gospodarcza	17
Edukacja i wychowanie	20
Kultura, sport i rekreacja	21
Opieka zdrowotna	24
Bezpieczeństwo publiczne	24
Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej	25
Gminny system pomocy społecznej	31
Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	35
Sytuacja społeczna Gminy Rakszawa	36
Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej	36
Wsparcie osób z niepełnosprawnością	40
Zdrowie psychiczne	44
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień	45
Przeciwdziałanie przemocy domowej	48
Aktywność i integracja społeczna seniorów	51
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu	55
Wsparcie osób z problemem ubóstwa	59
Część programowa	62
Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych	63
Kierunki rozwiązywania problemów społecznych	63

Ramy finansowe Strategii	77
System wdrażania Strategii	79
System aktualizacji Strategii	80
Komunikacja społeczna i promocja Strategii	80
Monitoring i ewaluacja	81
Wnioski i podsumowanie	84
Bibliografia.....	87
Spis rysunków, tabel, wykresów	89
Spis rysunków	89
Spis tabel.....	89
Spis wykresów.....	90

Wykaz skrótów

BP – Biblioteka Publiczna w Rakszawie

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GOKiC – Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

NGO (ang. *non-government organization*) – organizacja pozarządowa

NK – procedura „Niebieskie Karty”

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PP – Posterunek Policji w Rakszawie

pp. – punkt procentowy

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Łańcucie

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy w Łańcucie z filią w Rakszawie

ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

ZSTG – Zespół Szkół Tekstylno-Gospodarczych im Bolesława Żardeckiego w Rakszawie

Wprowadzenie

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX w. były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do zmiany starych i powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie¹. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów polityki społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Konsekwencje pojawienia się wirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez niego choroby COVID-19 spowodowały konieczność zredefiniowania zaplanowanych działań. Skutki ekonomiczne, gospodarcze i społeczne pandemii będą dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej. W związku z tym pojawić się mogą nowe wyzwania dla polityki lokalnej, jak np. bezrobocie, które dotychczas nie stanowiło dotkliwego problemu na poziomie kraju, województwa jak i gminy. W związku z trwającą pandemią uwydatniają się stare i pojawiają nowe ryzyka socjalne. Na poziomie lokalnym można do nich zaliczyć kryzys gospodarczy skutkujący, m.in. poważnymi skutkami dla rynku pracy, rozwarstwienie społeczne pociągające za sobą ryzyko wzrostu liczby osób wykluczonych ze społeczeństwa, zwiększenie skali ubóstwa, ujawnianie się nowych konfliktów społecznych, wzrost zachowań indywidualistycznych w miejsce zachowań wspólnotowych, wpływających negatywnie na jakość kapitału społecznego i więzi społecznych, czy problem organizacji

¹ Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.

i zarządzania czasem osób starszych. To tylko część z wielu negatywnych konsekwencji jakie może za sobą pociągać pandemia koronawirusa².

Obecnie polityka socjalna naszego kraju stoi przed kolejnym wyzwaniem, jakim jest konflikt rosyjsko-ukraiński i związany z nim napływ uchodźców. Migracje wojenne mogą mieć charakter długotrwały, co będzie wpływało bezpośrednio nie tylko na migrantów, ale całe społeczeństwo polskie i wymagało korekt polityk społecznych. Kryzys wywołany przez wojnę w Ukrainie musi skłonić Polskę do modernizacji systemu usług społecznych w sposób adekwatny do nowej sytuacji³.

Polityka społeczna w czasie kryzysu wymaga specjalnej uwagi i planowania, wykorzystując przy tym swoje instrumenty zarówno interwencyjne – w perspektywie krótkoterminowej, jak i w okresie długoterminowym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa na lata 2023-2033⁴ jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mające na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych.

Strategia będzie służyć osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, lokalna polityka społeczna wymaga od jej realizatorów strategicznego podejścia. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy.

² N. G. Piкуła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, *Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa*, Kraków 2020, s. 9-16.

³ E. Bendyk, P. Buras, *Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022, s. 1-7.

⁴ Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa na lata 2023-2033” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa na lata 2023-2033 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Gminy oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- wsparcie osób z niepełnosprawnością,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy domowej,
- aktywność i integracja społeczna seniorów,
- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa.

Do każdego z tych obszarów wskazane zostały podstawowe informacje, działania interwencyjne i najważniejsze problemy wynikające z przeprowadzonej diagnozy.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa na lata 2023-2033, określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów oraz pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiając skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych, co pozwoli na zapewnienie mieszkańcom Gminy Rakszawa dogodnych warunków do rozwoju i przyczyni się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa na lata 2023-2030 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo, iż horyzont czasowy nie został wskazany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien

precyzować główne działania Gminy w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat.

Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Program Wspierania Rodziny, czy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

L.P.	Etap	Charakterystyka
1	Analiza strategiczna	Analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwia wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych oraz trendów społecznych. Na tym etapie ocenie poddaje się również otoczenie jednostki samorządowej.
2	Sformułowanie Misji i Wizji Strategii	Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Gmina za sprawą realizacji celów w niej wskazanych, natomiast misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.
3	Określenie celów priorytetowych i zadań	W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wskazanie głównych obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Identyfikacja ich i określenie kompleksowych działań minimalizujących ich skalę zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.

4	Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii	Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła i ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji jak i sprawozdawczość mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego zarówno w trakcie, jak i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.
---	--	---

Źródło: opracowanie własne

Podstawy prawne

Opracowana całościowa, spójna i wieloletnia koncepcja rozwiązywania problemów społecznych gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest uwarunkowana prawnie. Podstawą jurejdczną do opracowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901), która stanowi, iż do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy „*opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*”⁵.

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Najistotniejsze ustawy kompetencyjne, nakładające na administrację rządową i samorządową określone obowiązki to m.in.:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2009 r. poz. 946),
2. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 775),

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901).

4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571)
5. ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 902).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE WSPARCIA RODZINY I DZIECKA

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 810),
3. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1744 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 390 z późn. zm.),
6. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 581 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 z późn. zm.),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 535),
9. ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 204).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZDROWIA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIU UZALEŻNIENIOM

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 165 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 172 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 991),
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OŚWIATY, ZATRUDNIENIA ORAZ WSPARCIA SOCJALNEGO

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 735),
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2230),
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2241 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsiębiorstw mieszkaniowych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 788),
6. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2021 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 759),

8. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1230 z późn. zm.),
9. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 725),
10. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1251),
11. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1234 z późn. zm.),
12. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłki w szkole i w domu” na lata 2019-2023
(M.P. z 2018 r. poz. 1007).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE ASPEKTY FINANSOWE

1. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2267),
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1270 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571),
5. ustawa z dnia 11 września 2019 r. prawo zamówień publicznych
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1710 z późn. zm.).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE POBYT CUDZOZIEMCÓW NA TERENIE KRAJU

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 519 z późn. zm.),

2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1105),
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
(Dz. U. z 2022 r. poz. 1264 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 103 z późn. zm.).

Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa na lata 2023-2033 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Rozdział ten przedstawia opis wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

Dokumenty europejskie

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” jest kluczowym dokumentem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich, do których należą: „Unia innowacji”, „Młodzież w drodze”, „Europejska agenda cyfrowa”, „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, oraz „Europejski program walki z ubóstwem”⁶.

⁶ Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa na lata 2023-2033 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, będąca aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, stanowi obowiązujący, kluczowy dokument dla Polski, w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030**, której celem jest *rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia*⁷.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** stanowiąca kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Ponadto wymienić należy również dokumenty mające wpływ na kształtowanie polityki społecznej, takie jak:

- Strategia Demograficzna 2040;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030;
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej;
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035.

⁷ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

Dokumenty regionalne

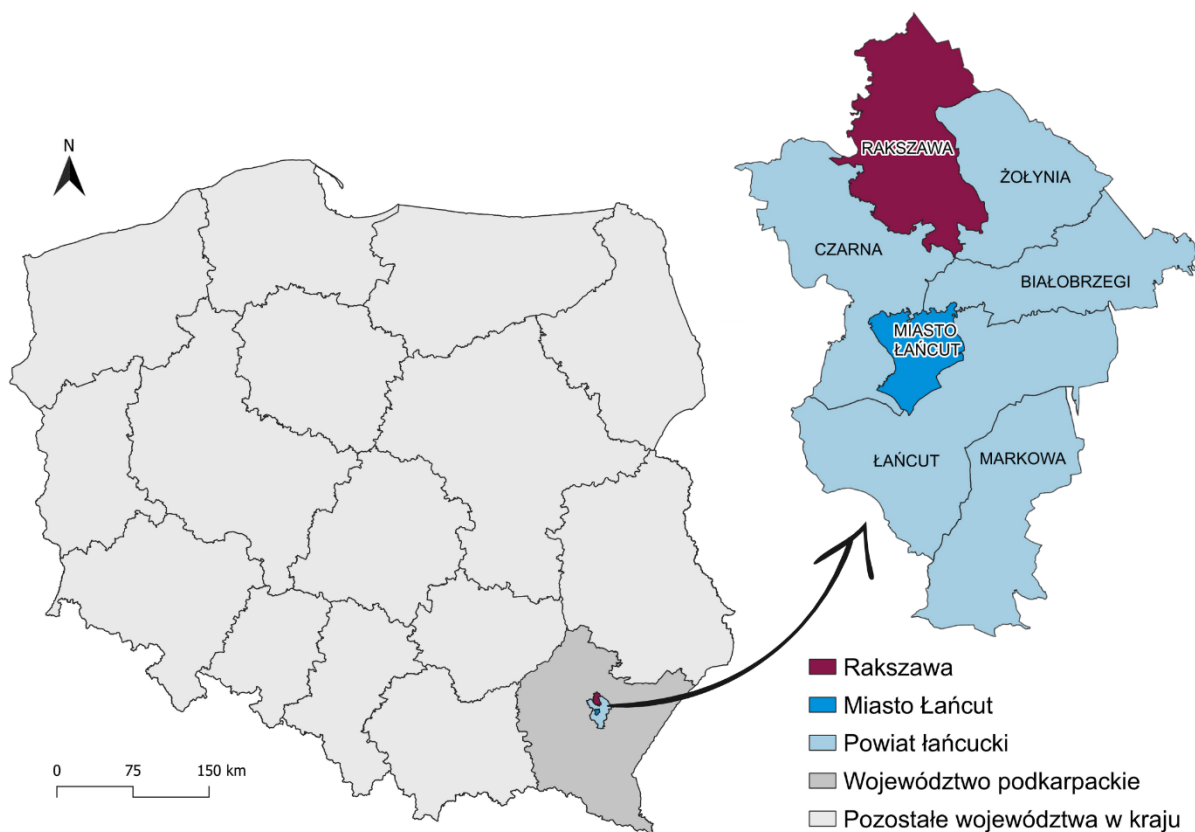
Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznymi dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rakszawa są: „Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów społecznych na lata 2022-2030” oraz „Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030”.

Charakterystyka Gminy Rakszawa

Położenie

Rakszawa to Gmina wiejska, która umiejscowiona jest w województwie podkarpackim, w powiecie łańcuckim, w odległości 30 km na północny wschód od Rzeszowa, 18 km na południowy wschód od Leżajska oraz 10 km na północ od Łańcuta. Ponadto, Gmina usytuowana jest 25 km od lotniska w miejscowości Jasionka, a także 80 km od przejścia granicznego z Ukrainą. Powierzchnia Gminy obejmuje 66,4 km², przy czym większość terenu obejmują użytki rolne (64%), natomiast 41,7% stanowią lasy. Gmina stanowi 14,7% powierzchni powiatu łańcuckiego.

Rysunek 1. Położenie Gminy Rakszawa na mapie województwa podkarpackiego

Źródło: opracowanie własne

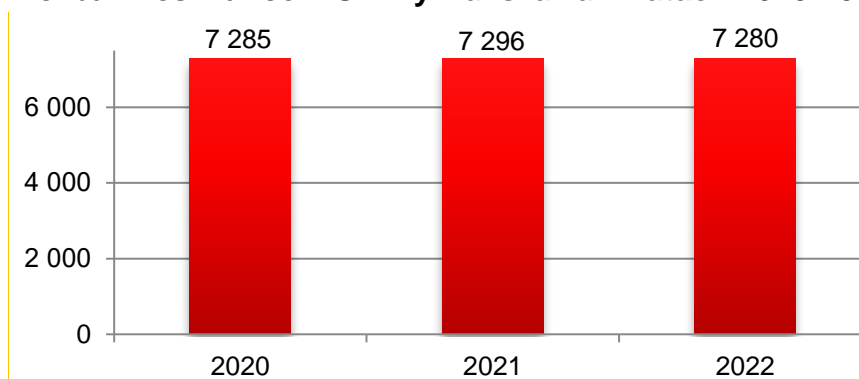
Gmina Rakszawa pod względem administracyjnym składa się z 5 sołectw: Rakszawa Górna, Rakszawa Dolna, Wydrze, Rakszawa Kąty i Węgliska. Skupienie funkcji handlowo-usługowych, produkcyjnych oraz administracyjnych znajduje się w miejscowości Rakszawa.

Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Rakszawa zamieszkuje 7 280 osób (stan na 31 grudnia 2022 roku). Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba mieszkańców utrzymywała się na względnie stałym poziomie, co obrazuje poniższy wykres. W 2022 roku wystąpił minimalny spadek w stosunku do roku 2020, kształtujący się na poziomie 0,6%, z kolei w stosunku do roku 2021 liczba mieszkańców zmniejszyła się zaledwie o 0,2%.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Rakszawa w latach 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W Gminie Rakszawa w 2022 roku przyrost naturalny na 1000 ludności kształtował się na poziomie -1,09 co oznacza, że wskaźnik ten przyjmował wyższą wartość w stosunku do województwa podkarpackiego (-5,33). Zarówno w Gminie, jak i w województwie zauważalne są wahania w zakresie przyrostu naturalnego na 1000 ludności.

Tabela 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Rakszawa w porównaniu do województwa podkarpackiego na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
Gmina Rakszawa	-1,24	-0,55	-1,09
Województwo podkarpackie	-4,38	-6,28	-5,33

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w Gminie Rakszawa według ekonomicznych grup wieku w roku 2022 przedstawiała się następująco:

- 21,2% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 18 roku życia;
- 59,0% mieszkańców Gminy było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- 19,8% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Poniższa tabela prezentuje ekonomiczne grupy wiekowe w Gminie Rakszawa. Na przestrzeni lat 2020-2022 nastąpił nieznaczny spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności. W przypadku wieku przedprodukcyjnego różnica pomiędzy rokiem 2020 a 2022 wyniosła 0,1 pp., natomiast udział ludności w wieku produkcyjnym zmalał w podanych latach o 0,6 pp. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym uległ wzrostowi o 0,7 pp. Udział osób w poszczególnych, ekonomicznych grupach wiekowych w Gminie prezentuje się na nieco odmiennym poziomie w odniesieniu do wskaźników w województwie podkarpackim i w całym kraju. W województwie jest to 18,7% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,5% w wieku produkcyjnym oraz 21,7% w wieku poprodukcyjnym, natomiast w Polsce – 18,4% osób w wieku przedprodukcyjnym, 58,7% w wieku produkcyjnym oraz 22,9% w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2020-2022 (w procentach)

wyszczególnienie	2020	2021	2022
wiek przedprodukcyjny	21,3	21,2	21,2
wiek produkcyjny	59,6	59,5	59,0
wiek poprodukcyjny	19,1	19,4	19,8

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

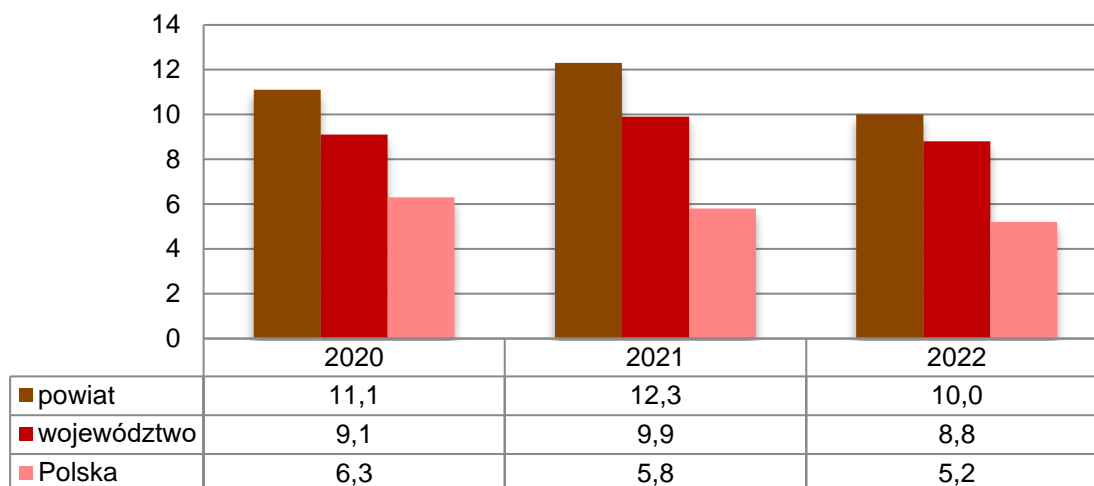
Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, w związku z tym wskaźnik przedstawia dane dla powiatu łańcuckiego. W 2022 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 10,0%, a więc była wyższa niż stopa

bezrobocia rejestrowana w województwie podkarpackim i w całej Polsce. Na przestrzeni lat 2020-2022 stopa bezrobocia w powiecie ulegała wahaniom, a najwyższą wartość osiągnęła w 2021 roku. W przypadku województwa podkarpackiego, jak i całego kraju, również zauważalne są wahania na przestrzeni ostatnich lat. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

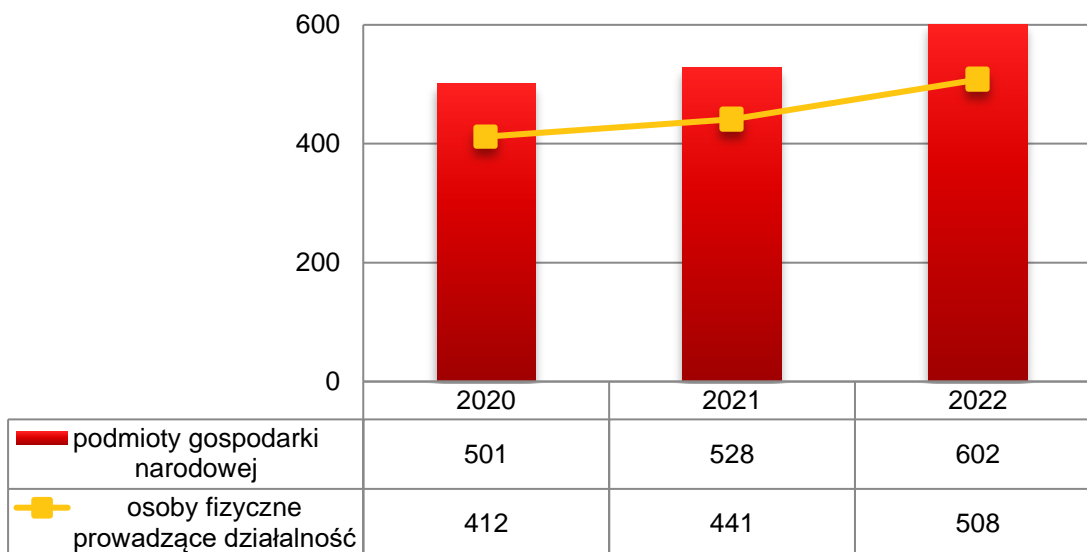
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie łańcuckim na przestrzeni lat 2020-2022 w porównaniu do województwa podkarpackiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W Gminie Rakszawa na koniec 2022 roku w rejestrze REGON zarejestrowane były łącznie 602 podmioty gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 508 (84,3%). Podobnie sytuacja wyglądała w latach poprzednich. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w Gminie Rakszawa ulegała wzrostowi.

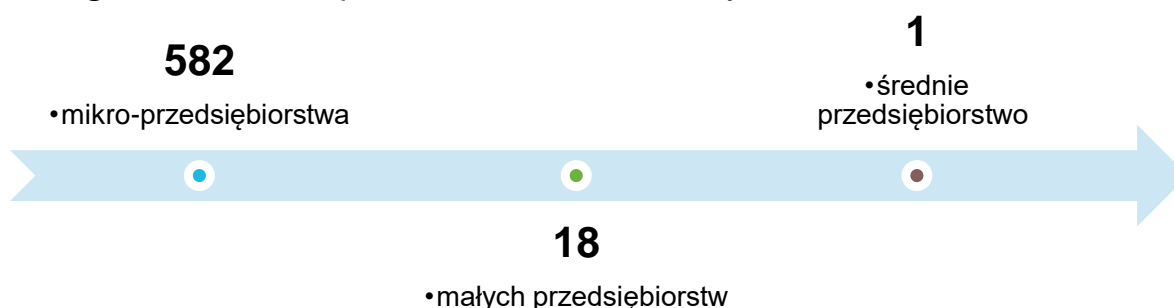
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w Gminie Rakszawa w latach 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa liczba podmiotów gospodarczych działających w Gminie Rakszawa według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników – jest ich 582 (stan na koniec 2022 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest w Gminie 18. Działalność prowadzi również 1 średnie przedsiębiorstwo zatrudniające 50-249 pracowników.

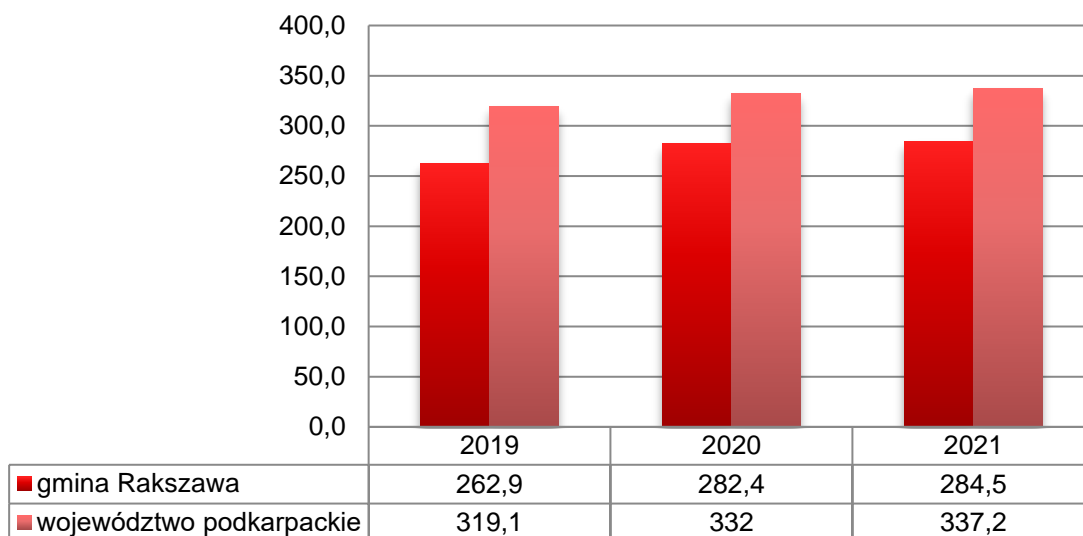
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy Rakszawa według klas wielkości (stan na koniec 2022 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Zgodnie z dostępnymi danymi, liczba mieszkań przypadająca na każdych 1000 mieszkańców w Gminie Rakszawa w 2021 roku wyniosła 284,5 i tym samym była mniejsza w porównaniu z ich liczbą w województwie podkarpackim (337,2). Świadczy to o mniej korzystnej sytuacji na rynku mieszkaniowym na terenie Gminy, względem województwa. Można zauważyć, że w Gminie z roku na rok liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców wzrastała. Taka sama tendencja dotyczy województwa.

Wykres 4. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie Rakszawa oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2021⁸

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Edukacja i wychowanie

W 2022 roku na terenie Gminy Rakszawa funkcjonowało **5 szkół z oddziałami przedszkolnymi**, dysponującymi 125 miejscami oraz **1 żłobek** dysponujący 24 miejscami, a także 3 świetlice przyszkolne⁹.

- Zespół Szkoły Podstawowej i Przedszkola nr 1 im. Janusza Korczaka w Rakszawie,
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Stefana Mierzwę w Rakszawie,
- Szkoła Podstawowa nr 3 im. Jana Pawła II w Rakszawie,
- Szkoła Podstawowa w Wydrzu,
- Szkoła Podstawowa w Węgliskach,
- Zespół Szkół Tekstylno-Gospodarczych im. Bolesława Żardeckiego w Rakszawie¹⁰.

Należy nadmienić iż ZSTG w Rakszawie znajduje się w likwidacji ze względu na obecnie niskie zainteresowanie społeczne szkołami o profilu zawodowym. Przy szkole funkcjonuje także **Szkolne Schronisko Młodzieżowe RAKOWISKO**, które z powodu likwidacji placówki, zostanie przeorganizowane¹¹. Jest to schronisko

⁸ Dane dotyczące liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców z 2022 roku nie są dostępne, dlatego przedstawiono analizę za lata 2019-2021.

⁹ Ocena zasobów pomocy społecznej Gminy Rakszawa.

¹⁰ http://www.rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=23&menu=8&strona=1.

¹¹ Raport o stanie Gminy Rakszawa za lata 2020 i 2022 r.

dysponujące 53 pokojami oraz posiadające ofertę noclegową, z której można skorzystać przez cały rok¹².

Na terenie Gminy działa także **Centrum Usług Wspólnych**, którego siedziba znajduje się w ZSTG w Rakszawie. Działa ono na mocy Uchwały Nr XLV/359/22 Rady Gminy Rakszawa z dnia 30 listopada 2022 roku. Cel statutowy Centrum obejmuje zapewnienie obsługi jednostek organizacyjnych, jakimi są szkoły znajdujące się na terenie Gminy Rakszawa¹³.

Kultura, sport i rekreacja

Działalność kulturalna na terenie Gminy koncentruje się głównie w **Gminnym Centrum Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie**, które posiada siedziby w trzech miejscowościach: Rakszawie, Węgliskach i Wydrzu.

GOKiC tworzy i realizuje niezależne programy, a także współpracuje z Gminą oraz organizacjami zewnętrznymi. Jest to miejsce spotkań, integracji i rozwoju kulturalnego oraz rekreacyjnego mieszkańców. Działania prowadzone przez instytucję obejmują wszystkie grupy wiekowe i społeczne, uwzględniając osoby z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Celem działalności jest zaspokojenie potrzeb edukacyjno-kulturalnych każdego mieszkańca Gminy. Ponadto w poszczególnych miejscowościach mieszkańcy tworzą i realizują programy działań **światlic**. Gminne Centrum oferuje mieszkańcom systematyczne zajęcia otwarte, obejmujące aktywność plastyczną, rękodzielniczą, muzyczną, rekreacyjną, czy turystyczną. Zajęcia te dotyczą uczestników czynnych, którzy biorą udział w sekcjach i kołach zainteresowań, tj. plastycznych, pracowni rękodzieła artystycznego, pracowni tkackiej, sekcji akrobatyki, fitnessie, Klubie Aktywnych, Klubie Młodego Naukowca, Klubie Podróżnika, jak i uczestników biernych, czyli odbiorców działalności artystycznej: programów estradowych, wystaw, koncertów, konkursów, prelekcji, spotkań itp. Dodatkowo GOKiC zapewnia możliwość zdobycia wiedzy nt. dawnych zajęć mieszkańców Rakszawy w **wiosce tematycznej „Osada Rakszawa”**¹⁴.

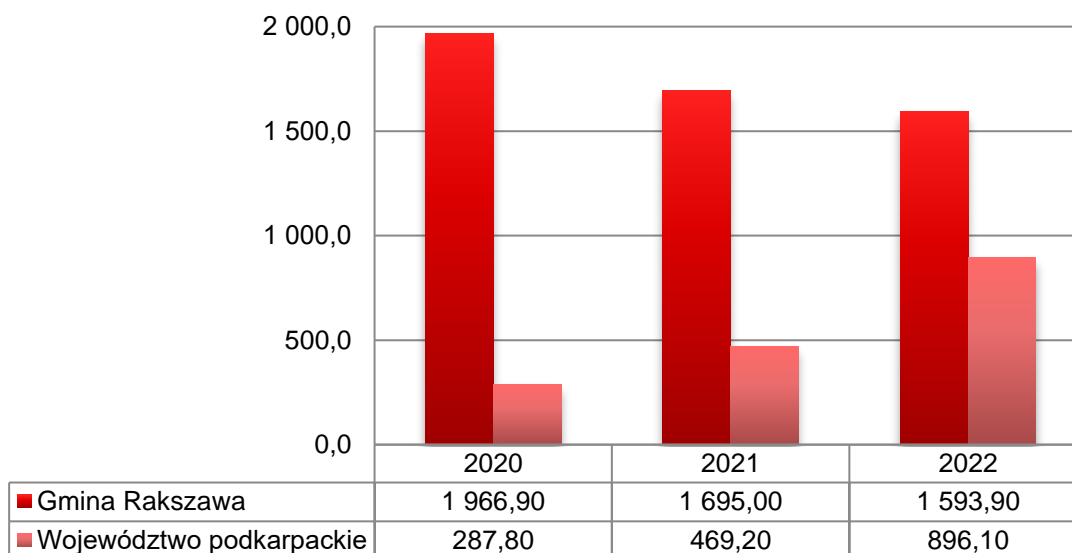
¹² <https://zstg.pl/schronisko/web/oferta>.

¹³ Statut Centrum Usług Wspólnych w Rakszawie.

¹⁴ Podstawowe Informacje o Gminie Rakszawa, Gmina Rakszawa, 2019 r. s.40-41.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na to, że w latach 2020-2022 liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 ludności w Gminie Rakszawa była o wiele wyższa od ich liczby na terenie całego województwa. Na przestrzeni analizowanych lat liczba ta zarówno w Gminie, jak i całym województwie była na zróżnicowanym poziomie. Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 5. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 ludności w Gminie Rakszawa oraz województwie podkarpackim w latach 2020-2022

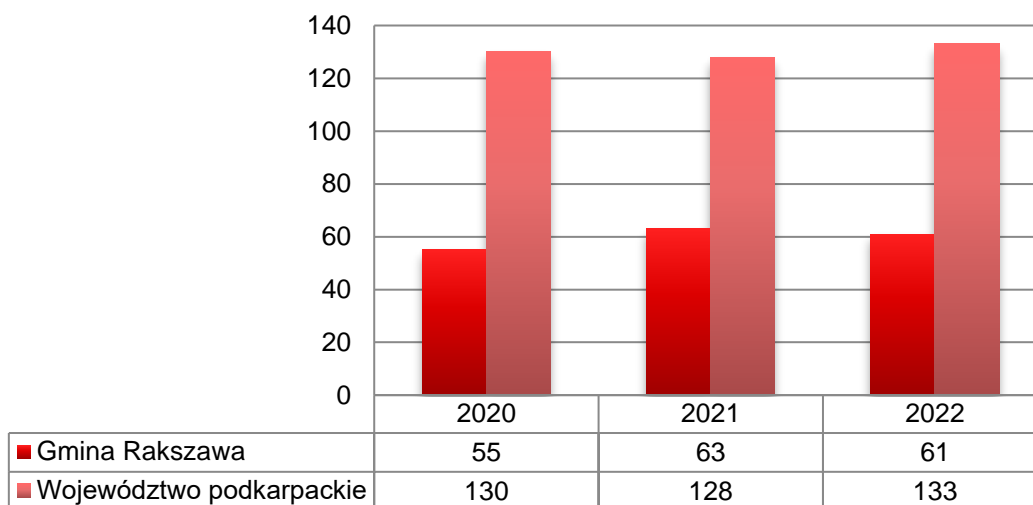

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W ramach Gminnego Centrum Kultury i Czytelnictwa funkcjonuje także **Biblioteka Publiczna w Rakszawie**, która posiada także **filię w miejscowości Węgliska**. Główne zadania biblioteki obejmują zaspokojenie potrzeb użytkowników oraz poszerzenie oferty usług. Zadanie to jest realizowane poprzez gromadzenie oraz udostępnianie zbiorów (w tym multimedialnych). Biblioteka prowadzi także działalność informacyjno-bibliograficzną, a także promującą edukację czytelniczną i medialną.

Poniższy wykres prezentuje dostępne dane w zakresie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Rakszawa oraz województwie podkarpackim w latach 2020-2022. Na podstawie danych statystycznych widać, że wskaźnik ten przyjmuje w Gminie niższą wartość niż w województwie. W 2022 roku w Gminie było to 61 czytelników, natomiast w całym województwie – 133. Jednocześnie zarówno w Gminie Rakszawa, jak i w całym województwie podkarpackim poziom czytelnictwa na przestrzeni ostatnich trzech lat, w zakresie liczby czytelników na 1000 ludności ulegał wahaniom.

Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Rakszawa oraz województwie podkarpackim w latach 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W zakresie sportu i rekreacji na terenie Gminy Rakszawa do użytku mieszkańców dostępne są następujące obiekty:

- Boisko wielofunkcyjne i trawiaste przy Szkole Podstawowej nr 1 w Rakszawie;
- Boisko wielofunkcyjne przy Szkole Podstawowej nr 3 w Rakszawie;
- Boisko rekreacyjne w Rakszawie Środkowej;
- Boisko sportowe o sztucznej nawierzchni w Wydrzu;
- Boisko sportowe o sztucznej nawierzchni przy szkole Podstawowej w Węgliskach;
- Plac zabaw przy Szkole Podstawowej nr 2 w Rakszawie;
- Plac zabaw przy Szkole Podstawowej w Wydrzu;
- Plac zabaw w Rakszawie Środkowej;
- Ogólnodostępna pełnowymiarowa sala gimnastyczna przy Zespole Szkół Tekstylno-Gospodarczych.

Na terenie Gminy funkcjonują także kluby sportowe: **Klub sportowy „Włóknierz”** oraz **Klub sportowy Towarzystwo Kultury Fizycznej w Rakszawie**.

Atrakcją turystyczną Gminy są: niebieski i zielony szlak turystyczny, 8 punktów widokowych, a także poniższe ścieżki dydaktyczne:

- „**Żelazny Szlak**” – celem szlaku jest pokazanie procesów produkcji żelaza w tradycyjnym piecu dymarskim;

- „**Las Dąbrowski – Pod Grabiną**” – przechodząc ścieżkę można poznać zróżnicowany drzewostan występujący na terenie Gminy oraz chronione gatunki roślin;
- „**Wilczelyko**” – trasa przedstawia m.in. pomniki przyrody, pomniki upamiętniające partyzantów, czy pałac w Julinie.

Ponadto Gmina znajduje się na szlaku trasy rowerowej Green Velo, która jest projektem łączącym pięć województw Polski Wschodniej: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego¹⁵.

Opieka zdrowotna

Na system opieki zdrowotnej w Gminie Rakszawa składają się 2 Ośrodki Zdrowia. Dla mieszkańców dostępny jest także gabinet rehabilitacji „Rehamed” oraz apteka.

Z dostępnych danych GUS wynika, iż w Gminie w 2022 roku na 1 przychodnię przypadło 3 640 mieszkańców. Jest to wartość większa od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosiła w omawianym roku 2 126. W ramach POZ w przedmiotowym roku udzielono 2,5 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest wartością niższą, a tym samym mniej korzystną od tej dla całego powiatu łańcuckiego (4,0).

Tabela 4. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w Gminie Rakszawa w porównaniu do powiatu łańcuckiego w 2022 roku

wyszczególnienie	powiat	gmina
przychodnie	38	2
liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2 126	3 640
porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,0	2,5

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

¹⁵ Podstawowe Informacje o Gminie Rakszawa, Gmina Rakszawa, 2019 r. s.54-57.

W Gminie Rakszawa o bezpieczeństwo i porządek dbają funkcjonariusze z **Posterunku Policji w Rakszawie**, wraz z dzielnicowymi przydzielonymi do 3 rejonów Gminy. Policjanci poza pełnieniem obowiązków z zakresu swojej podstawowej służby, podejmują również działalność profilaktyczną na terenie Gminy¹⁶.

Ochronę przeciwpożarową w Gminie Rakszawa zapewniają **3 Ochotnicze Straże Pożarne** z miejscowości: Rakszawa, Rakszawa-Kąty oraz Węgliska¹⁷. W podstawowy zakres działalności OSP wchodzi ochrona przeciwpożarowa i usuwanie skutków klęsk żywiołowych, natomiast członkowie jednostek OSP biorą udział również w zabezpieczeniach imprez sportowych oraz kulturalnych organizowanych na terenie Gminy.

Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej

Na przestrzeni dekad zmieniały się sposoby zarządzania w biznesie i administracji, a co za tym idzie – funkcja jednostki w wewnętrznym systemie. W wyniku koncentracji na wynikach, coraz mniejszą rolę w strukturach organizacyjnych pełnił człowiek a w efekcie zwiększyła się skala wykluczenia społecznego. Narastanie nierówności społecznych wpłynęło na konieczność intensyfikacji oddolnych działań podejmowanych przez środowiska dotknięte nimi, na kanwie czego zainicjowany został ruch spółdzielczy, umożliwiający całym grupom społecznym zaspokojenie podstawowych potrzeb, a u jego podstaw leżała podmiotowość jednostki oraz wartość pracy indywidualnej. Ówczesne przesłanki umożliwiły wykreowanie się ekonomii społecznej znanej obecnie, czyli ekonomii skoncentrowanej na jednostce i oddziaływaniu społecznym, zarządzanej w sposób autonomiczny i partycypacyjny oraz wykazującej nadrzędność świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty ponad bezwzględnym zyskiem¹⁸.

Ekonomia społeczna prowadzona jest przez szereg podmiotów, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe wskazane w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. stowarzyszenia, fundacje i prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także w art. 3 ust. 3, w tym spółdzielnie socjalne, spółki non profit, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, itp. Obecnie

¹⁶ http://rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=120&strona=1.

¹⁷ http://rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&menu=3&strona=1&sub=330.

¹⁸ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, str. 10.

rozwijający się sektor ekonomii społecznej wpisuje się zarówno w politykę gospodarczą, poprzez wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców gmin i powiatów oraz konkurencyjności lokalnych podmiotów, jak i politykę społeczną, gdyż odpowiednie wykorzystanie potencjału PES umożliwi aktywizację zawodową, rozwój turystyki, kultury, czy mieszkalnictwa, a także reintegrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym .

Wśród podmiotów ekonomii społecznej wyszczególnia się podmioty ekonomii solidarnej, których celem działania jest w szczególności aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

Podmioty ekonomii społecznej prowadzą szeroką działalność na rzecz lokalnej społeczności i grup zagrożonych lub doświadczających wykluczenia społecznego. Doświadczenie wynikające z podejmowanych działań umacnia przyzwolenie tych podmiotów do powzięcia części odpowiedzialności za kierunek i kształt lokalnej polityki społecznej. W dotychczasowych praktykach wiodącą formą współpracy międzyinstytucjonalnej w tym obszarze było zlecenie zadań publicznych oraz usług

społecznych odpowiednim fundacjom i stowarzyszeniom, niemniej wraz z rozwojem sektora ES zasadne jest włączenie wszystkich jego podmiotów do tworzenia lokalnych rozwiązań, w tym w zakresie rozpoznawania problemów społecznych, opracowywania dokumentów strategicznych, wdrażania działań i ich oceny.

Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019

W świetle ustawy o ekonomii społecznej rozszerzona została sfera zadań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe, która dała im możliwość *działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych*, z kolei ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych uregulowała kwestie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów oraz w oparciu o prawo zamówień publicznych. Korelacja ustawy o ekonomii społecznej, ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kreuje obraz szerokiego spektrum działalności i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, wśród których znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań. Zdefiniowane poniżej usługi społeczne są ściśle związane z katalogiem zadań w ramach pożytku publicznego.

Katalog usług społecznych z zakresu:	Zadania publiczne w obszarze:
polityki prorodzinnej	➤ działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka
wspierania rodziny	➤ wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej ➤ działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży
systemu pieczy zastępczej	➤ wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
pomocy społecznej	➤ pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób
promocji i ochrony zdrowia	➤ ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej
wspierania osób niepełnosprawnych	➤ działalności na rzecz osób niepełnosprawnych
edukacji publicznej	➤ nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania
przeciwdziałania bezrobociu	➤ promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy
kultury	➤ kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
kultury fizycznej i turystyki	➤ wspierania i upowszechniania kultury fizycznej ➤ turystyki i krajoznawstwa
pobudzania aktywności obywatelskiej	➤ działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych ➤ upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji ➤ udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego ➤ upowszechniania i ochrony praw konsumentów
mieszkalnictwa	➤ tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej
ochrony środowiska	➤ ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego

reintegracji zawodowej i społecznej	<ul style="list-style-type: none">➤ działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym➤ działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości➤ rewitalizacji➤ działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3➤ działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Wśród zadań publicznych wskazanych do realizacji przez organizacje pozarządowe znajdują się dodatkowo działania w obszarze wzmocnienia integralności społeczności lokalnej, zapewnienia bezpieczeństwa, wsparcia grup wykluczonych i mniejszościowych oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Ważnym aspektem rozróżniającym usługi społeczne od zadań publicznych realizowanych przez PES jest sposób, w jaki dany podmiot otrzymuje je do realizacji. W przypadku zadań publicznych rozróżnia się ich 5, w tym:

- otwarty konkurs ofert,
- „małe granty” (tryb pozakonkursowy),
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez organ administracji publicznej w razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez Prezesa Rady Ministrów ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu na podstawie samodzielnie złożonej oferty.

Realizacja usług społecznych następuje poprzez zlecenie zadań w formie:

- zlecenia usług,
- zlecenia instytucji,
- bonu na aktywność (regranting),
- kooperacyjnego rozwiązania problemów.

Na terenie Gminy Rakszawa w 2022 roku zarejestrowane były **602 podmioty gospodarki narodowej**, w tym 14 stowarzyszeń i organizacji społecznych, które stanowiły 2,3% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej oraz 3 fundacje (0,5%). W porównaniu do 2020 roku liczba stowarzyszeń wzrosła, natomiast liczba fundacji jest stała.

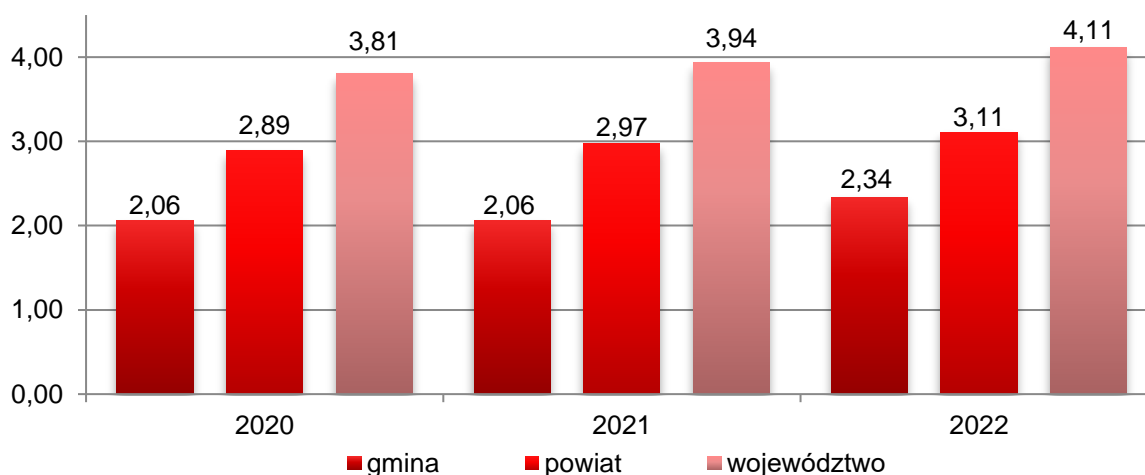
Tabela 5. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Rakszawa na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym:	501	528	602
fundacje	3	3	3
stowarzyszenia i organizacje społeczne	12	12	14

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w Gminie Rakszawa w 2022 roku wyniósł **2,34** i tym samym był wyższy niż w latach 2020-2021. W odniesieniu do danych wojewódzkich oraz powiatowych powyższy wskaźnik w Gminie na przestrzeni analizowanych lat zawsze przyjmował niższe wartości.

Wykres 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Gminie Rakszawa, powiecie łańcuckim i województwie podkarpackim na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych (m.in. GOPS, szkoły). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.).

Na terenie Gminy Rakszawa funkcjonuje jedno przedsiębiorstwo społeczne pn. PIREL Sp. z o.o. prowadzące działalność w zakresie budownictwa.

Gminny system pomocy społecznej

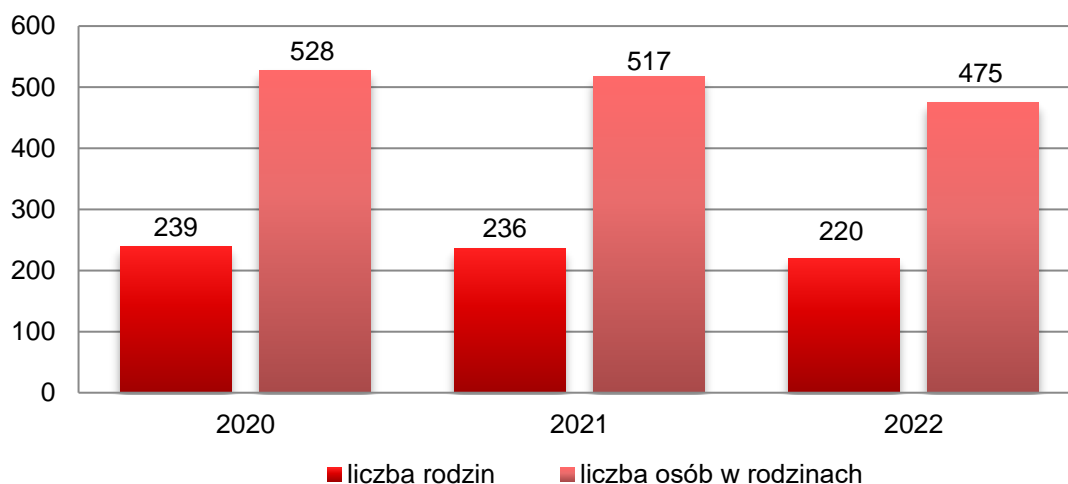
Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości¹⁹.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Rakszawa jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej**. Zadania Ośrodka wynikają wprost z ustawy o pomocy społecznej. GOPS realizuje zadania własne Gminy, zadania zlecone Gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb Gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Ośrodek realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne Gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami Wójta oraz uchwałami Rady Gminy.

Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Rakszawa uległa spadkowi. W 2022 roku pomocą społeczną objętych było 220 rodzin – to o 8% mniej niż w 2020 roku. W stosunku do 2020 roku zmniejszyła się również liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

¹⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901).

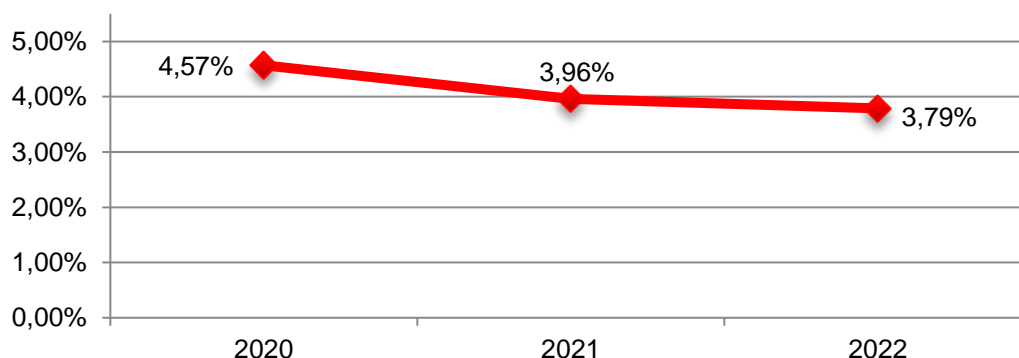
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Rakszawa w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1000 mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2020-2022 wartość tego wskaźnika uległa spadkowi, by w 2022 roku osiągnąć najniższą wartość – 3,79%. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 9. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2022 roku korzystających z tego typu pomocy było 90 osób w wieku przedprodukcyjnym, 231 osób w wieku produkcyjnym oraz 63 osoby w wieku poprodukcyjnym. Pod względem płci widoczna jest dysproporcja – korzystających z pomocy społecznej kobiet było mniej niż mężczyzn (liczba kobiet – 170, liczba mężczyzn – 214). Analizując dynamikę zmian na przestrzeni lat 2020-2022, dostrzec można spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym oraz wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2020-2022

wiek	2020		2021		2022	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
0-17	146	69	128	55	90	43
produkcyjny	280	112	265	106	231	90
poprodukcyjny	59	44	62	39	63	37
ogółem	485	225	455	200	384	170

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

W 2022 roku świadczenia pieniężne zostały udzielone 192 mieszkańcom Gminy Rakszawa, natomiast świadczenie niepieniężne 89 osobom. Na przestrzeni omawianych lat widoczny jest spadek zarówno w zakresie liczby osób otrzymujących świadczenia pieniężne, jak i niepieniężne. Dane statystyczne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
świadczenie pieniężne	220	207	192
świadczenie niepieniężne	124	90	89

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba osób długotrwale pobierających świadczenie ulegała niewielkim zmianom – w 2020 roku wyniosła 152, w 2021 roku – 157, natomiast w 2022 roku osiągnęła wartość 152. Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w 2022 roku są znaczne – mężczyźni stanowili 10% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, a kobiety – 90%.

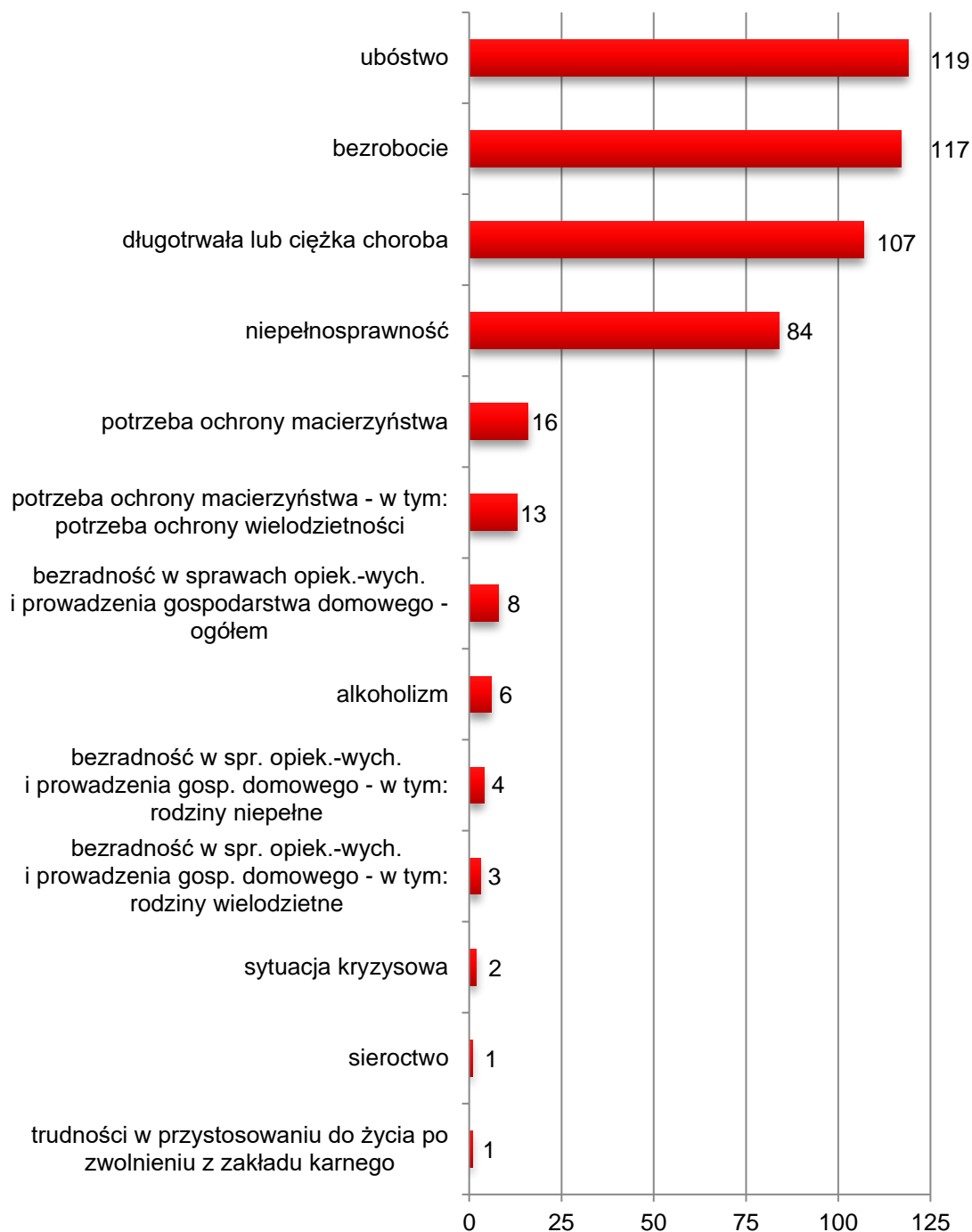
Tabela 8. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2020-2022

płeć	2020	2021	2022
kobiety	56	144	137
mężczyźni	96	13	15
ogółem	152	157	152

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 i 2022 rok

W 2022 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w Gminie Rakszawa było ubóstwo – z tego powodu pomoc otrzymało 119 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajdowało się bezrobocie (117 rodzin), natomiast na trzecim – długotrwała lub ciężka choroba (107 rodzin). Wśród najczęściej wymienionych powodów udzielania świadczeń, znajdowała się także niepełnosprawność (84 rodziny).

Wykres 10. Powody udzielania świadczeń w 2022 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Poniżej przedstawione zostały zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie Gminy Rakszawa.

Należą do nich:

- Centrum Usług Wspólnych,
- Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Posterunku Policji w Rakszawie,
- Biblioteka Publiczna w Rakszawie, wraz z filią w miejscowości Węgliska.
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO),
- placówki ochrony zdrowia,
- placówki oświatowe,
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe RAKOWISKO,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Łańcucie z filią w Rakszawie,
- Urząd Gminy w Rakszawie,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Samopomocowa grupa wsparcia dla osób z problemem alkoholowym (AA) – „WOLNOŚĆ”.

Sytuacja społeczna Gminy Rakszawa

Na podstawie danych empirycznych przekazanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakszawie, danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do każdego z obszarów wymienionych we wprowadzeniu do Strategii przeprowadzono analizy diagnostyczne (diagnoza sytuacji społecznej), w skład których wchodzi charakterystyka i skala problemu oraz podejmowane działania interwencyjne.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Prowadzony jest on za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

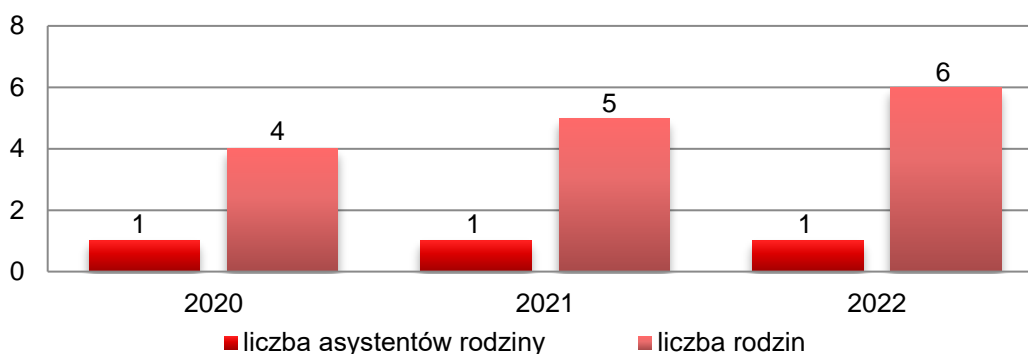
1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka (w tym pomocy finansowej).

Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom z Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakszawie realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.), która kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została **instytucja asystenta rodziny**, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

W GOPS w Rakszawie zatrudniony jest 1 asystent rodziny. W 2022 roku w ramach realizacji ustawowego zadania prowadził on pracę z 6 rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Od 2020 roku zauważalny jest wzrost w zakresie liczby rodzin korzystających z tej formy pomocy. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba zatrudnionych asystentów rodziny była stała.

Wykres 11. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2020-2022

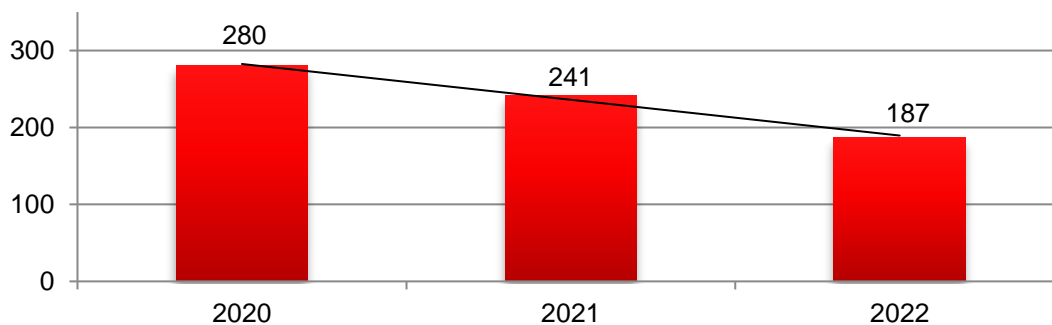
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

W roku 2022 w Gminie Rakszawa nie było **rodzin wspierających**, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego gospodarowania budżetem rodzinnym oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2020-2022. Można zauważyć, że ze świadczeń tych w 2022 roku korzystało średnio 187 rodzin, czyli o 33% mniej niż w roku 2020. W latach 2020-2022 dostrzegalny jest zatem

systematyczny spadek średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z tego typu świadczeń, co ma związek z niezmiennym się w ostatnich latach poziomem kryterium dochodowego.

Wykres 12. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2020-2022

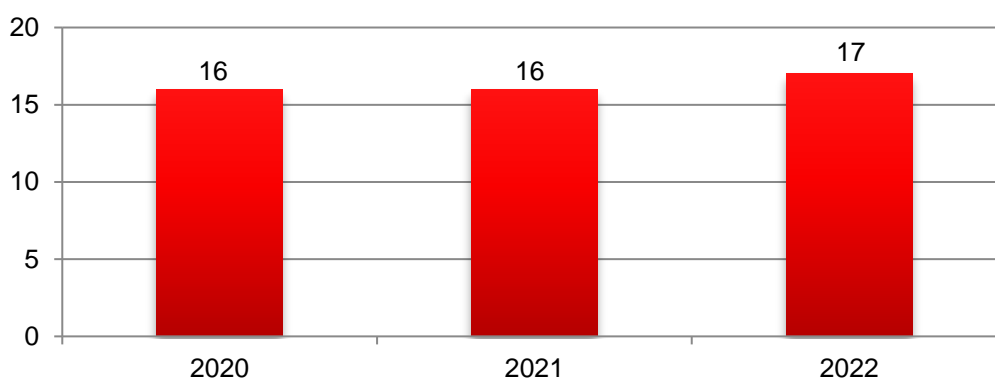
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Dodatkowym świadczeniem wspierającym rodzinę jest „świadczenie wychowawcze 500+”, które zostało wprowadzone 1 kwietnia 2016 roku, ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Od stycznia 2021 roku nowe sprawy oraz obsługę zadania przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), jednakże dotychczas realizowały je Ośrodki Pomocy Społecznej, które przez kolejne lata będą wygaszały postępowania w tym zakresie i wyłącznie koordynowały system zabezpieczenia społecznego. Świadczenie 500+ przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18 roku życia w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Ośrodki Pomocy Społecznej z dniem 01.07.2018 roku otrzymały do realizacji nowe zadanie, którym było ustalenie prawa i wypłata świadczeń „Dobry start”, przysługujących w związku z rozpoczęciem roku szkolnego dzieciom lub osobom uczącym się do 20 roku życia oraz dzieciom lub osobom uczącym się do 24 roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących się i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. Od 1 lipca 2021 roku realizację tego zadania przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba osób korzystających z omawianego świadczenia była na podobnym poziomie. Widoczny jest wzrost w ostatnim analizowanym roku, gdyż w latach 2020-2021 16 osób korzystało z tego typu świadczeń, a w 2022 roku było to 17 osób. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na poniższym wykresie.

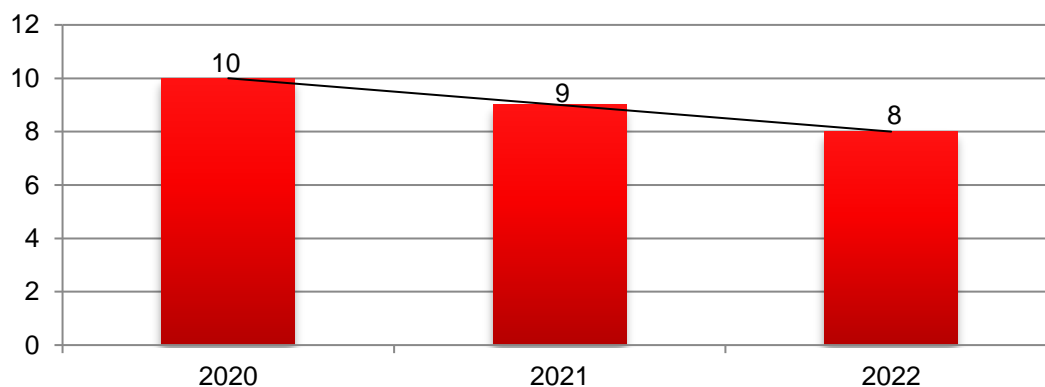
Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ulegała spadkowi, a w 2022 roku osiągnęła wartość 8. Wśród rodzin, którym zostało udzielone wsparcie z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej w 2022 roku znajdowały się 2 rodziny wielodzietne oraz 5 rodzin niepełnych.

Wykres 14. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

W 2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt 1 dziecka w rodzinie zastępczej na łączną kwotę 4 613 zł. Można zauważyć, że liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych zmniejszyła się z 2 w roku 2020 do 1 w latach 2021-2022. Kwota przekazana na pobyt dzieci w pieczy zastępczej na przestrzeni analizowanych lat ulegała wahaniom.

Wykres 15. Dane dotyczące pobytu dzieci z terenu Gminy w pieczy zastępczej za lata 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba dzieci będących w pieczy zastępczej	2	1	1
kwota odpłatności (w złotych)	5 413	4 346	4 613

Źródło: Sprawozdanie z działalności OPS za 2022 rok, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 i 2022 rok

Gmina udziela dzieciom **pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych**. W roku szkolnym 2021/2022 stypendia oraz zasiłki szkolne przyznano łącznie 51 uczniom. Łączna kwota świadczeń w danym roku wyniosła 28 826,90 zł.

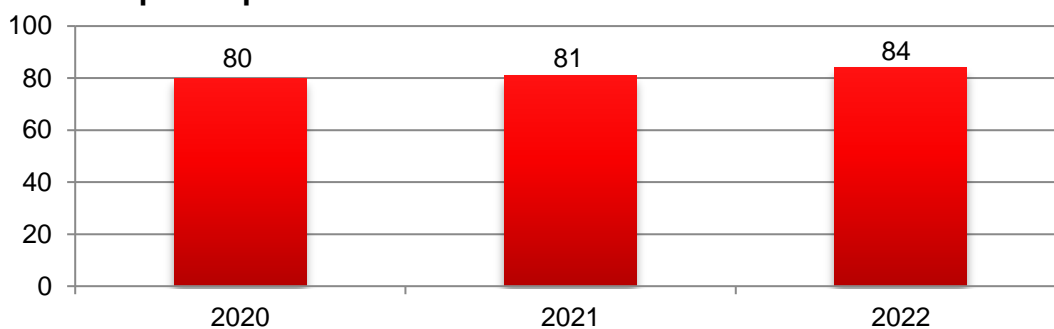
Wsparcie osób z niepełnosprawnością

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby z niepełnosprawnością z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej*. Osoby z niepełnosprawnością dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Warty podkreślenia jest fakt, że osoby z niepełnosprawnością tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji.

W 2022 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 84. Z prezentowanych danych wynika, że w latach 2020-2022 liczba rodzin, którym udzielono pomocy społecznej uległa zwiększeniu, przyjmując w 2022 roku najwyższą wartość.

Wykres 16. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Kolejna tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2020-2022. W 2020 roku przyznano 562 świadczenia na łączną kwotę 121 302,00 zł, w 2021 roku liczba świadczeń wyniosła 550 na kwotę 118 712,00 zł, z kolei w 2022 roku kształtowała się na poziomie 714 świadczeń na kwotę 154 110,00 zł. W omawianym okresie liczba przyznanych świadczeń wahała się, osiągając w 2022 roku najwyższą wartość. W przypadku kwoty świadczeń również dostrzegalne są wahania w tym zakresie.

Tabela 9. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba świadczeń	562	550	714
kwota świadczeń (zł)	121 302,00	118 712,00	154 110,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności od 2020 roku ulegała wahaniom. W 2020 roku przyznano 803 świadczenia, w 2021 roku – 779, natomiast w 2022 roku – 998. Kwota przeznaczana na ten cel w analizowanych latach również ulegała wahaniom przyjmując w 2022 roku najwyższą wartość.

Tabela 10. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba świadczeń	803	779	998
kwota świadczeń (zł)	173 288,00	168 139,00	215 408,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

W 2022 roku przyznano 1 011 świadczeń dla osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, w 2021 roku było ich 1 010, natomiast w 2020 roku – 985 świadczeń. W ostatnich trzech latach obserwowany jest wzrost zarówno w zakresie liczby przyznanych zasiłków z tego tytułu, jak i kwoty przeznaczanej na ten cel.

Tabela 11. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba świadczeń	985	1 010	1 011
kwota świadczeń (zł)	212 602,00	217 998,00	218 214,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące przyznawanego na przestrzeni ostatnich lat specjalnego zasiłku opiekuńczego (liczba i kwota świadczeń). Zasiłek ten przysługuje w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: koniecznością stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

W 2022 roku w ramach tego zasiłku wypłacono 214 świadczeń, a więc znacznie mniej niż w roku 2021 oraz w roku 2020. Na przestrzeni ostatnich lat kwota przyznanych świadczeń również ulegała znacznemu zmniejszeniu.

Tabela 12. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba świadczeń	339	337	214
kwota świadczeń (zł)	209 697,00	206 832,00	131 140,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Zadaniem gmin, które jest realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej, jest również świadczenie **usług opiekuńczych** osobom chorym, samotnym oraz osobom z niepełnosprawnościami. Zakres usług obejmuje pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnacyjną oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem, a także specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Jak przedstawia poniższa tabela, na przestrzeni lat 2020-2022 liczba osób korzystających z usług opiekuńczych wzrosła – w 2020

roku wynosiła 26 osób, natomiast w latach 2021-2022 – po 29 osób. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeń usług opiekuńczych uległa spadkowi, osiągając w 2022 roku wartość 10 869.

Tabela 13. Liczba świadczeniobiorców usług opiekuńczych oraz liczba świadczeń na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba świadczeniobiorców	26	29	29
liczba świadczeń	14 838	12 191	10 869

Źródło: Sprawozdanie z działalności OPS w Rakszawie za 2020, 2021 i 2022 rok

W ramach opieki wytchnieniowej dla nieformalnych opiekunów osób z niepełnosprawnością, a także udzielania wsparcia osobom niesamodzielnym, Gmina Rakszawa bierze również udział w **programie „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”**, współfinansowanym ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Pandemia SARS-CoV-2 odbiła się niekorzystnie na osobach z niepełnosprawnością z dwóch powodów – po pierwsze osoby te należą do grupy podwyższonego ryzyka zakażeniem, a po drugie rozwój epidemii wpłynął na konieczność dostosowania systemu pomocy osobom z niepełnosprawnością oraz ich opiekunom, w zakresie opieki, edukacji, rehabilitacji i rewalidacji. Badania przeprowadzone w 2020 roku na próbie 80 osób z niepełnosprawnością oraz ich opiekunów pokazały, że aż 86% badanych deklaruje doświadczenie trudności i problemów w codziennym funkcjonowaniu w związku z pandemią, aż 90% respondentów przez okres trwania pandemii nie korzystało z pomocy GOPS lub PCPR, natomiast z wolontariatu czy społecznych akcji pomocowych nie korzystał żaden badany, co ma związek ze względami epidemicznymi, czyli ryzykiem potencjalnego zakażenia. Dodatkowo, aż 76% ankietowanych w okresie pandemii odczuło zmniejszenie zakresu dotychczasowego wsparcia²⁰.

²⁰ W. Glanc, E. Zdebska, *Wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w sytuacji pandemii*, w: N. G. Piłkuła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, *Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa*, Kraków 2020, s. 53-59.

Zdrowie psychiczne

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian²¹.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim inne problemy społeczne.

Na terenie Gminy Rakszawa funkcjonuje **Filia Środowiskowego Domu Samopomocy** w Łańcucie. Placówka zapewnia osobom z zaburzeniami psychicznymi oparcie społeczne, które pozwala zaspokoić potrzeby życiowe, usamodzielnąć się oraz zintegrować społecznie. Filia ŚDS w Rakszawie dysponuje obecnie 27 miejscami, a każdy uczestnik ma opracowany Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego, który jest dostosowany do jego potrzeb oraz możliwości psychofizycznych. Treningi prowadzone są w pracowniach: kulinarnej, rękodzieła artystycznego, stolarskiej, biblioterapii oraz ergoterapii (praca w ogrodzie). Dodatkowo mieszkańcy ŚDS uczestniczą w terapii ruchowej (zajęcia sportowe) oraz terapii zajęciowej (rozwój zainteresowań plastycznych, stolarskich)²².

W latach 2020-2022 żadna osoba nie korzystała ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

²¹ www.psychiatriapolska.pl.

²² <http://sdslancut.pl/filia-rakszawa/>.

Problemy w zakresie zdrowia psychicznego mogą nasilać się w najbliższych latach ze względu na konsekwencje pandemii COVID-19. Pandemia wiąże się z poczuciem zagrożenia, lękiem, niepewnością oraz niepokojem. W skrajnych przypadkach mogą pojawić się stany paniki oraz poczucie beznadziei. Konsekwencją tego mogą być narastające zaburzenia psychiczne, począwszy od teraz, po ustąpieniu zagrożenia, a nawet ujawniające się przez kolejne lata. Biorąc pod uwagę, że już przed wybuchem pandemii statystyki dotyczące problemów ze zdrowiem psychicznym były dramatyczne, a obecna sytuacja może je znacznie pogorszyć, istnieje pilna potrzeba podejmowania szerokich działań w tym zakresie.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny²³.

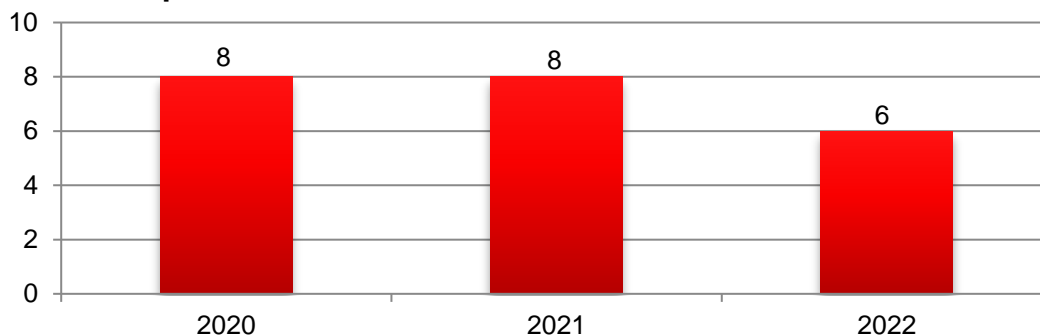
Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*.

W 2022 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystało 6 rodzin. Alkoholizm jako powód udzielania pomocy i wsparcia w omawianym roku znajdował się na ósmym miejscu pod względem liczby rodzin otrzymujących pomoc. Można zauważyć, że na przestrzeni lat 2020-2021 liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu była stała – po 8 rodzin, natomiast w 2022 roku zmalała do 6.

²³ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

W analizowanych latach 2020-2022 rodziny z terenu Gminy nie korzystały z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii.

Wykres 17. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie, w ramach przysługujących jej uprawnień. Obecnie Komisja liczy 4 członków. Liczba osób wzywanych przez GKRPA ze względu na nadużywanie alkoholu w 2022 roku wyniosła 8, natomiast 2 osoby zostały zobowiązane do leczenia niestacjonarnego, a kolejne 2 uczęszczały na spotkania AA²⁴.

Na terenie Gminy funkcjonuje **samopomocowa grupa wsparcia dla osób z problemem alkoholowym (AA) – „WOLNOŚĆ”**. Grupa prowadzi w Rakszawie raz w tygodniu mityngi zamknięte, czyli spotkania w których uczestniczą tylko osoby mające problem alkoholowy lub przypuszczające, że mogą mieć taki problem. Spotkanie takie trwa około 1 godzinę²⁵.

W latach 2020-2022 Gmina Rakszawa realizowała także działalność profilaktyczną o charakterze informacyjnym i edukacyjnym. W 2020 roku w ramach tej działalności zorganizowano festyny i spektakle o charakterze edukacyjnym, szkolenia rad pedagogicznych, konkursy profilaktyczne, wigilię, a także dzień seniora skierowany do osób starszych, samotnych oraz z rodzin dysfunkcyjnych i dotkniętych alkoholizmem. Gmina wspomagała także organizacje działające na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych. W latach 2021-2022 działania profilaktyczne realizowano wśród dzieci, młodzieży, nauczycieli i dorosłych poprzez m.in. organizację konkursów plastycznych i literackich. Ponadto upowszechniano kulturę fizyczną i sport, oraz dofinansowywano działania na rzecz środowiska

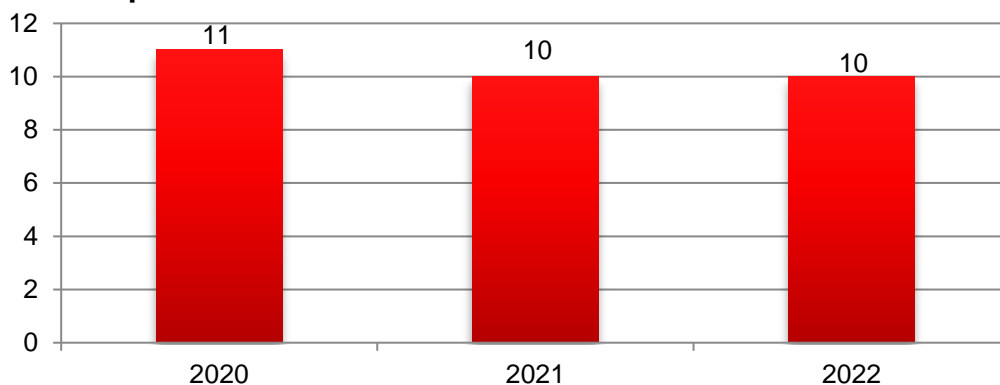
²⁴ http://rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=334&subsub=453&menu=455&strona=1.

²⁵ <http://aapodkarpacie.pl/spis-mitingow/>.

lokalnego. Wspierano dzieci z rodzin najuboższych i dysfunkcyjnych, m.in. w 2021 roku dofinansowano ich wypoczynek na obozach, koloniach, półkoloniach. We wspomnianym 2021 roku zorganizowano także wigilię oraz dzień seniora²⁶.

W latach 2021-2022 na terenie Gminy znajdowało się łącznie 10 punktów sprzedaży napojów alkoholowych. W stosunku do 2020 roku liczba punktów prowadzących sprzedaż alkoholu zmalała o 1.

Wykres 18. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Rakszawa na przestrzeni lat 2020-2022

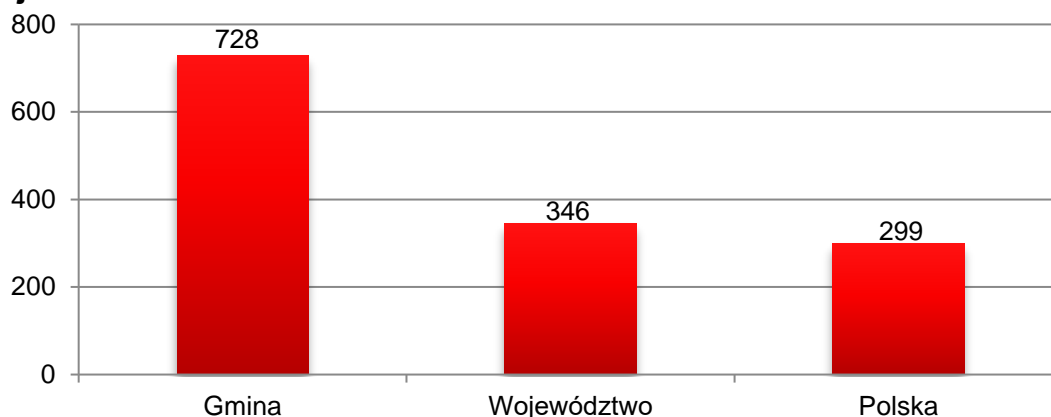

Źródło: Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2021-2023

Kolejną analizowaną kwestią dotyczącą rynku napojów alkoholowych jest liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Rakszawa, w porównaniu do województwa podkarpackiego oraz do całej Polski. Ze względu na brak najnowszych danych dotyczących województwa oraz kraju, analiza została przeprowadzona dla roku 2021. W omawianym roku na terenie Gminy liczba ta wyniosła 728 osób na 1 punkt sprzedaży alkoholu. Jak wynika z poniższego wykresu, liczba mieszkańców w Gminie przypadająca na jeden punkt jest dużo wyższa niż w województwie oraz w całej Polsce, co świadczy o bardziej korzystnej sytuacji Gminy w zakresie polityki antyalkoholowej.

²⁶ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2020, 2021 i 2022.

Wykres 19. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Rakszawa, województwie podkarpackim i całej Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Rakszawa oraz Sprawozdania z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych KCPU za 2021 rok.

W 2022 roku na terenie Gminy nie funkcjonował **Punkt Konsultacyjno-Informacyjny**.

Pandemia COVID-19 oraz związane z nią ograniczenia aktywności społecznej, izolacji, niepokoju o zdrowie swoje i najbliższych, a także bezpieczeństwo ekonomiczne, w istotny sposób zwiększyły obciążenie zdrowotne i społeczne związane z uzależnieniami. Konsekwencją pandemii może być wzrost liczby osób uzależnionych zarówno od alkoholu, innych substancji psychoaktywnych, jak i urządzeń elektronicznych.

Przeciwdziałanie przemocy domowej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy domowej wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej mówi, że za przemoc domową uważa się „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,

- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości wdrożenia czynności prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy domowej w Gminie Rakszawa zajmuje się **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**. W 2022 roku w skład Zespołu wchodził przedstawiciele jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, a także kurator sądowy²⁷.

Celem funkcjonowania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w *Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie* (obecnie Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej).

Na przestrzeni lat 2020-2022 w Gminie Rakszawa żadna rodzina nie korzystała z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie.

Jedną z analizowanych kwestii są dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz grup roboczych (obecnie grup diagnostyczno-pomocowych). Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba posiedzeń Zespołu ulegała wahaniom – w latach 2020 i 2022 było ich po 4, z kolei w 2021 roku – 5. W celu bezpośredniej pracy z rodzinami, w których dochodzi do zachowań przemocowych w ramach Zespołu powoływane są grupy robocze.

²⁷ Ankieta dotycząca skali zjawiska przemocy w rodzinie, realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, realizacji niektórych zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 oraz prowadzonych działań wobec osób i rodzin uwikłanych w problem przemocy w rodzinie - dane za 2022 rok (zadania gminy). GOPS Rakszawa.

W ciągu omawianych lat liczba powoływanych grup roboczych również wykazała wahania. W 2020 roku było ich 18, w 2021 roku – 11, natomiast w 2022 roku – 19.

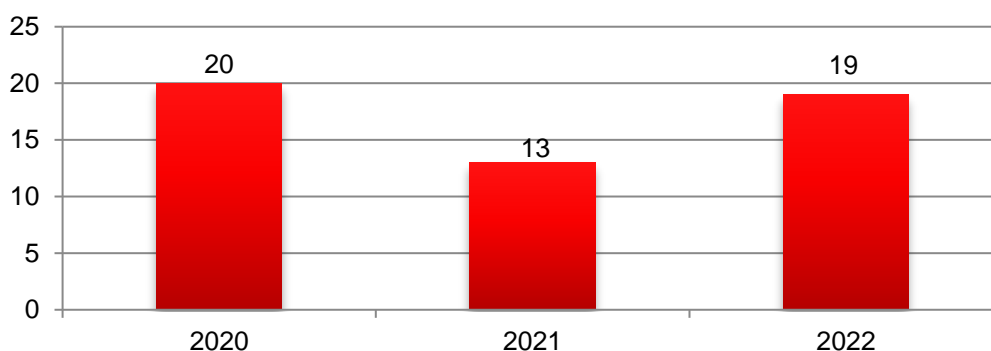
Tabela 14. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	5	4
liczba powołanych grup roboczych	18	11	19

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie za lata 2020-2022

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Na przestrzeni lat 2020-2022 dostrzec można wahania liczby rodzin objętych procedurą NK – w 2020 roku było ich 20, w 2021 – 13, z kolei w 2022 – 19.

Wykres 20. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie za lata 2020-2022

Gmina Rakszawa w latach 2020-2022 prowadziła poradnictwo oraz działanie edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców zagrożonych przemocą domową, a także kampanie informacyjne mające na celu podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy domowej²⁸.

Na terenie Gminy Rakszawa nie funkcjonuje Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, którego zadaniem jest wsparcie osób w kryzysach, w tym doświadczających przemocy.

Frustracja wynikająca z wielu ograniczeń nakładanych w związku z pandemią COVID-19, spowodowała wzrost przejawów przemocy domowej, a także nasilenie dotychczasowej przemocy w rodzinie. W niebezpiecznym położeniu znalazły się osoby jej doświadczające, ponieważ w okresie izolacji społecznej osoby te przebywają częściej pod jednym dachem z oprawcą, mają utrudnioną możliwość ucieczki, a także trudniejszy dostęp do specjalistycznej pomocy.

Aktywność i integracja społeczna seniorów

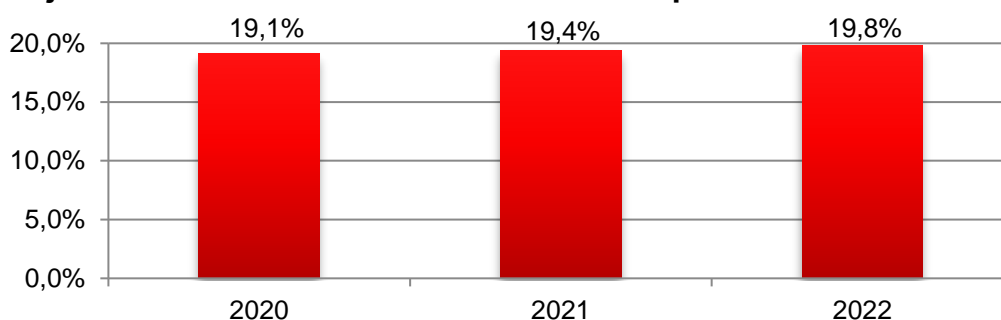
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

²⁸ Ankieta dotycząca skali zjawiska przemocy w rodzinie, realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, realizacji niektórych zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 oraz prowadzonych działań wobec osób i rodzin uwikłanych w problem przemocy w rodzinie - dane za 2022 rok (zadania gminy). GOPS Rakszawa, s.10.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć niewielki wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. W Gminie Rakszawa odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w 2022 roku wyniósł 19,8%, co oznacza wzrost w stosunku do 2021 roku o 0,4 pp. Na przestrzeni lat 2020-2022 udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy ulegał regularnemu wzrostowi. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

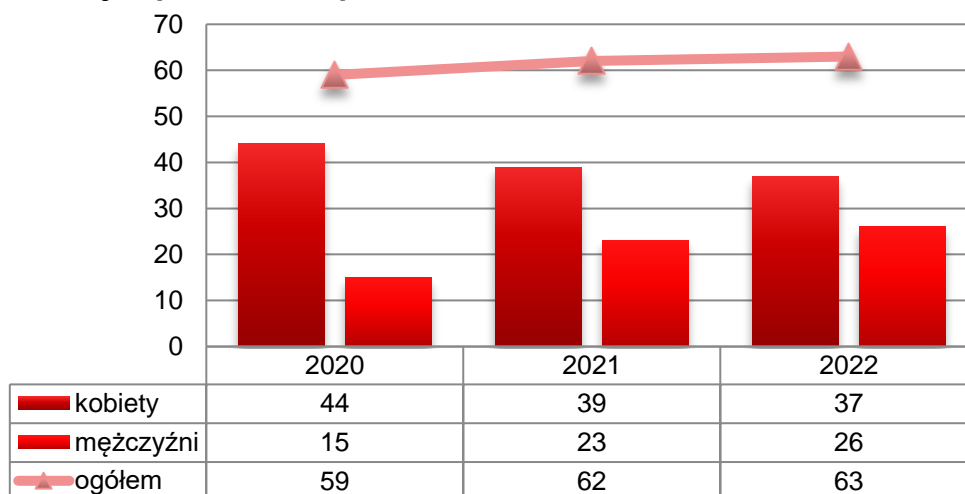
Wykres 21. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Rakszawa na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia z pomocy społecznej wyniosła w 2022 roku 63. Większość stanowiły kobiety – 37 osób, natomiast liczba mężczyzn wyniosła 26. Na przestrzeni lat 2020-2022 dostrzec można wzrost w zakresie liczby korzystających z pomocy społecznej mieszkańców Gminy będących w wieku poprodukcyjnym.

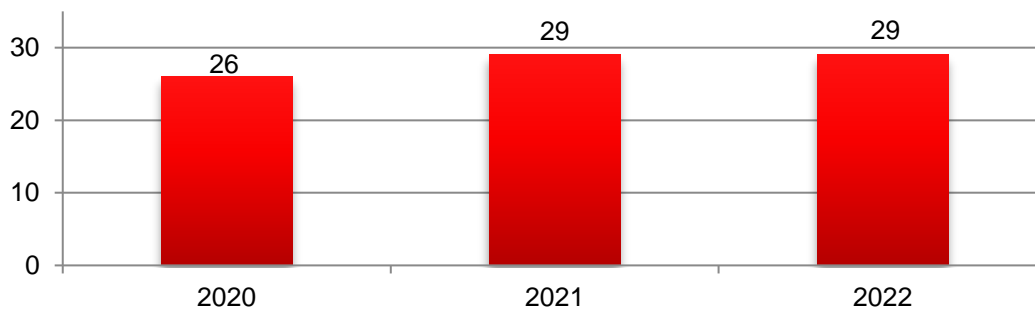
Wykres 22. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakszawie realizuje usługi opiekuńcze dla osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione lub pomoc świadczona przez rodzinę jest niewystarczająca. W 2022 roku z tego rodzaju usług skorzystało 29 osób. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba osób korzystających ze wsparcia w tym zakresie uległa wzrostowi o 11,5 pp.

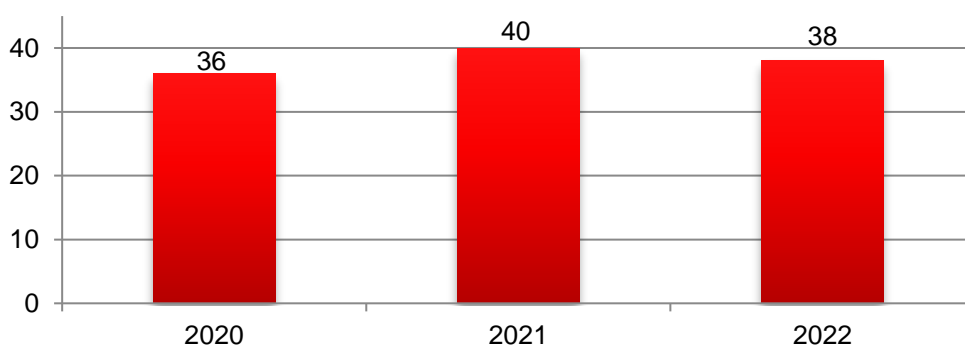
Wykres 23. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak ma to miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. W 2022 roku z zasiłku pielęgnacyjnego skorzystało 38 mieszkańców po 75 roku życia, zamieszkujących Gminę Rakszawa. Na przestrzeni ostatnich trzech lat dostrzec można wahania w tym zakresie – w 2022 roku odnotowany został spadek względem 2021 roku o 5%, natomiast w stosunku do roku 2020 wzrost o 5,55%.

Wykres 24. Liczba osób korzystających z zasiłku pielęgnacyjnego dla osób, które ukończyły 75 lat w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Kluczowym zasobem w zakresie wsparcia seniorów są domy pomocy społecznej, świadczące usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności i nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w Domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Opłatę za pobyt w DPS ponosi sam mieszkaniec, jednak nie więcej niż 70% swojego dochodu. Jeżeli nie pokrywa on opłaty w całości, różnicę ponoszą członkowie rodziny zobowiązani do alimentacji, a w przypadku, gdy ich dochody nie przekraczają 300% kryterium dochodowego, koszty ponosi gmina. Liczbę osób skierowanych w roku sprawozdawczym do domów pomocy społecznej, liczbę osób przebywających w nich oraz przeznaczone na to środki prezentuje poniższa tabela. W latach 2020-2021 liczba mieszkańców, za których pobyt w DPS poniosła odpłatność Gmina wyniosła 11 osób, z kolei w 2022 roku było to 12 osób. Przeznaczana na ten cel kwota świadczeń również systematycznie rosła osiągając w 2022 roku najwyższą wartość. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba osób przebywających w DPS	11	11	12
kwota świadczeń (w złotych)	278 392	378 295	380 065

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 i 2022 rok

Zadania w zakresie wsparcia i aktywizacji najstarszych mieszkańców Gminy Rakszawa realizuje m.in. Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie. Organizował on w 2022 roku darmowe spotkanie integracyjne dla seniorów, które odbyło się w Altanie Rekreacyjnej za budynkiem ZSTG w Rakszawie, a jego program obejmował wspólny śpiew i grillowanie oraz gry i zabawy towarzyskie²⁹.

Wysoki odsetek osób starszych w całym kraju, który z roku na rok wzrasta, a także trwająca pandemia stanowią wyzwanie dla polityki społecznej oraz opieki zdrowotnej. Poza samym zagrożeniem związanym z ryzykiem zachorowania i dotkliwym przechodzeniem choroby, istotnym problemem w czasie pandemii jest utrudniony dostęp do leczenia chorób przewlekłych. Ryzykiem jest również nasilenie się innych chorób czy schorzeń związanych z ograniczeniem aktywności ruchowej, jak i społecznej. Na podstawie badań przeprowadzonych w 2020 roku przez Krajowy

²⁹ <http://gokic.rakszawa.pl/asp/?typ=13&sub=12&menu=3&artykul=1896&akcja=artykul>.

Instytut Gospodarki Senioralnej na próbie 1 118 osób w wieku senioralnym wynika, że 1/3 ankietowanych przerwała dotychczasowe leczenie, większość badanych odczuła problemy z dostępem do opieki medycznej podczas pandemii, blisko połowa respondentów czuje się samotna podczas trwania pandemii i brakuje im spotkań z innymi ludźmi, a ponad połowa odczuwa potrzebę dostępu do lekarza specjalisty.

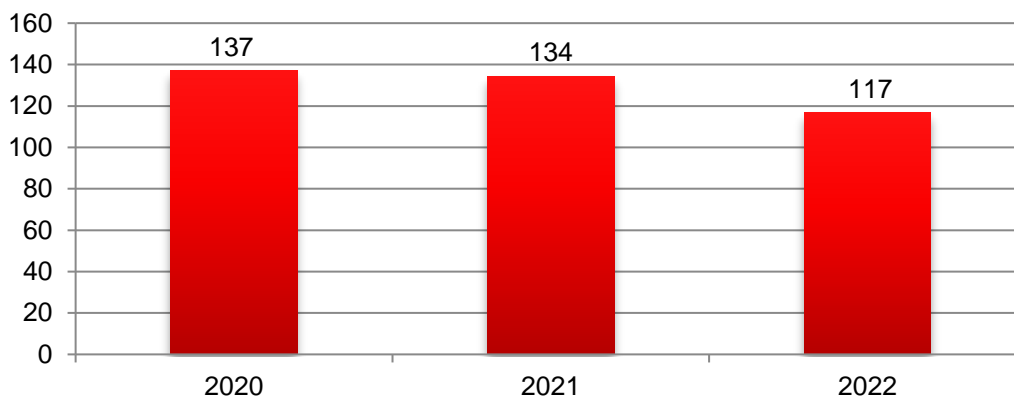
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej znajduje się bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy) jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość.

W 2022 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakszawie z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 117, co oznacza, że w stosunku do 2020 roku spadła o 15%. Bezrobocie w 2022 roku jako powód udzielania wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na drugim miejscu.

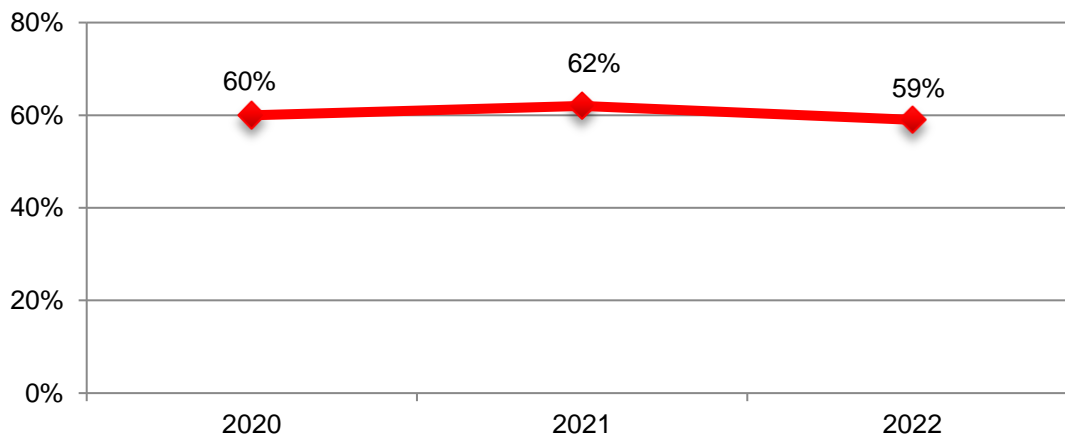
Wykres 25. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Dostrzegalna jest zmienna tendencja jeśli chodzi o zmianę wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik ten obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W 2020 roku osiągnął on wartość 60%, w 2021 roku – 62%, z kolei w 2022 roku zmniejszył się względem roku poprzedniego i przyjął wartość 59%.

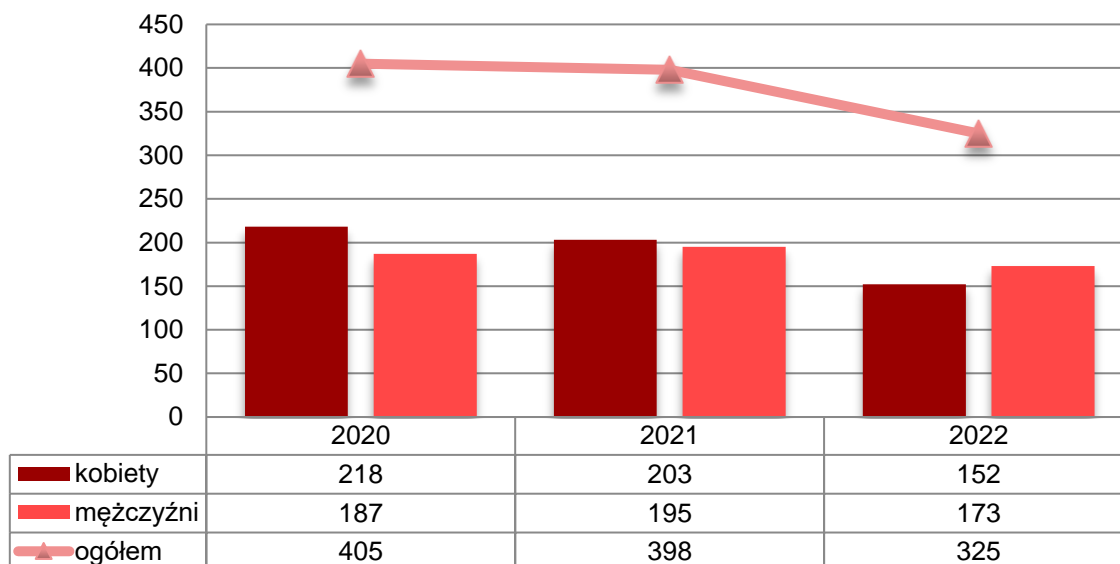
Wykres 26. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

Na koniec 2022 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łąncucie, zarejestrowanych było łącznie 325 mieszkańców Gminy Rakszawa. Oznacza to spadek względem 2021 roku na poziomie 18% oraz spadek 20% w porównaniu do roku 2020. Pod względem płci widoczna jest dysproporcja – pozostających bez pracy mężczyzn było w 2022 roku więcej niż kobiet (liczba kobiet – 152, liczba mężczyzn – 173).

Wykres 27. Mieszkańcy Gminy Rakszawa zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową można zauważyć, że w 2022 roku w stosunku do 2020 roku nastąpił niewielki spadek udziału osób mających mniej niż 25 lat w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy (1 pp.). W przypadku osób do 30 roku życia odsetek ten był stały (24 pp.), natomiast liczba mieszkańców powyżej 50 roku życia zarejestrowanych w PUP na przestrzeni analizowanych lat wahała się, przyjmując w 2022 roku najwyższą wartość. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Tabela 16. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Rakszawa w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2020-2022

kategoria wiekowa	31 grudnia 2020		31 grudnia 2021		31 grudnia 2022	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
do 25 roku życia	61	15	60	15	44	14
do 30 roku życia	120	30	118	30	96	30
powyżej 50 roku życia	105	26	101	25	91	28

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru, czy możliwości podjęcia zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Poniższa tabela przedstawia liczbę długotrwanie bezrobotnych mieszkańców Gminy Rakszawa oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy, w porównaniu do danych z całego powiatu łańcuckiego. W przypadku Gminy

dostrzegalny jest spadek liczby osób długotrwale bezrobotnych w 2022 roku względem 2020 roku. Podobna tendencja wystąpiła w przypadku powiatu łańcuckiego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że odsetek osób długotrwale bezrobotnych w Gminie, stanowi ponad połowę wszystkich mieszkańców pozostających bez zatrudnienia (53%). W całej Polsce udział osób długotrwale bezrobotnych wyniósł w 2022 roku 52%, natomiast w powiecie łańcuckim kształtował się na poziomie 54%, a więc sytuacja w Gminie Rakszawa była porównywalna w stosunku do sytuacji w kraju oraz powiecie.

Tabela 17. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Rakszawa oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu łańcuckiego na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie		2020	2021	2022
Gmina	liczba osób	229	216	173
	udział (%)	57	54	53
Powiat	liczba osób	1 967	1 936	1 407
	udział (%)	54	59	54

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W związku z pandemią COVID-19 oraz związanymi z nią obostrzeniami, pogorszeniu uległa sytuacja na rynku pracy. W czasie pandemii pracę straciło wiele osób, przede wszystkim pracujących w branżach szczególnie dotkniętych wprowadzaniem obostrzeniami oraz mających umowy cywilno-prawne. Skutki pandemii na rynku pracy mogą być jednak odroczone w czasie i dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, jak między innymi kryzys występujący w wielu branżach. Radzenie sobie z epidemią, a w jej następstwie z kryzysem gospodarczym i pogorszeniem sytuacji na rynku pracy, będzie wymagało w perspektywie najbliższych lat, zwrócenia szczególnej uwagi na podejmowanie działań wspierających mieszkańców w tym zakresie.

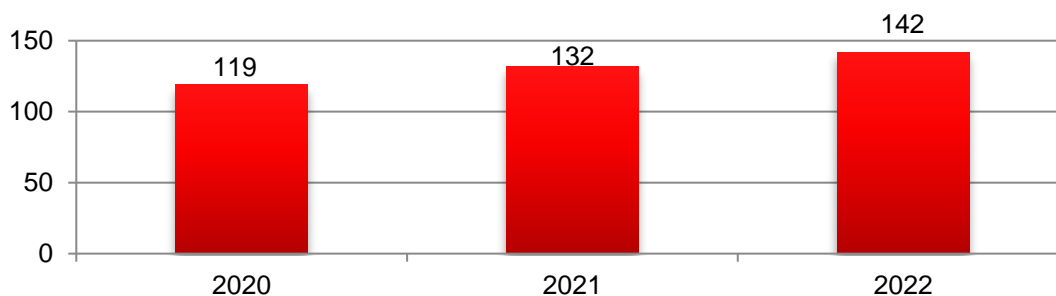
Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawnione były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

Dane źródłowe pokazują, że ogólna liczba rodzin zamieszkujących Gminę, którym zostały udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2020-2022 uległa zwiększeniu. W 2020 roku z tego powodu z pomocy korzystało 119 rodzin, w 2021 roku – 132, natomiast w 2022 roku – 142. Ubóstwo w 2022 roku znajdowało się na pierwszym miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia w Gminie Rakszawa.

Wykres 28. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

W 2022 roku zasiłki stałe pobierało 61 osób, zasiłek okresowy – 74 osoby, a zasiłek celowy – 120 osób. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeniobiorców zasiłku stałego oraz okresowego ulegała wahaniom, natomiast w przypadku zasiłku celowego liczba ta systematycznie spadała, przyjmując w 2022 roku najniższą wartość. Kwota świadczeń w analizowanych latach biorąc pod uwagę zasiłek celowy zmniejszyła się, natomiast w przypadku zasiłku okresowego – ulegała wahaniom, a zasiłku stałego – zwiększyła się.

Tabela 18. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2020-2022

rodzaj zasiłku	2020		2021		2022	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	59	339 803	65	360 294	61	368 602
zasiłek okresowy	71	152 890	67	141 342	74	164 943
zasiłek celowy	169	301 100	157	276 336	120	255 520

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 i 2022 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Rakszawa od stycznia 2020 roku realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, który zastąpił przeprowadzany w latach poprzednich program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i osób z niepełnosprawnością.

Przedstawiona poniżej analiza dotyczy osób pobierających świadczenie pieniężne oraz dzieci z terenu Gminy, które korzystały ze świadczeń niepieniężnych w formie posiłku. W 2022 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu przyznane zostało 81 osobom, natomiast niepieniężne w formie posiłku – 60 dzieciom. W ciągu ostatnich trzech lat liczba osób otrzymujących świadczenie pieniężne wahała się, natomiast liczba dzieci, które korzystały ze świadczenia niepieniężnego uległa spadkowi.

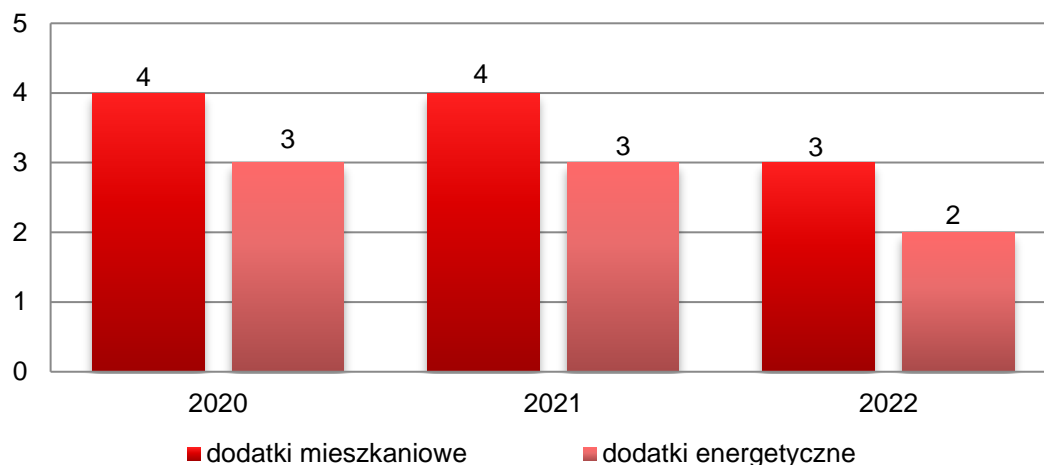
Tabela 19. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
świadczenie pieniężne (liczba osób)	122	126	81
świadczenie niepieniężne (liczba dzieci)	98	61	60

Źródło: Sprawozdanie z działalności OPS w Rakszawie za 2020, 2021 i 2022 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Na przestrzeni ostatnich lat liczba gospodarstw domowych korzystających ze wsparcia w formie dodatków mieszkaniowych, jak i energetycznych uległa spadkowi. W 2022 roku wsparcie w formie dodatku mieszkaniowego przyznano 3 gospodarstwom domowym, natomiast w przypadku dodatków energetycznych, ich beneficjentami były 2 rodziny.

Wykres 29. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe oraz energetyczne w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 i 2021 rok

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa, jak i jego skutkiem. W latach 2020-2022 z pomocy i wsparcia GOPS z powodu bezdomności nie skorzystała żadna osoba. Podobnie w analizowanych latach GOPS nie ponosił odpłatności za pobyt żadnej osoby w kryzysie bezdomności, w schronisku dla osób bezdomnych.

Część programowa

Część programowa Strategii składa się z następujących elementów: misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów aktualizacji, monitorowania i ewaluacji, ram finansowych oraz przepisów dotyczących wdrażania. Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 5. Elementy procesu planowania strategicznego

Źródło: opracowanie własne

Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Gminy w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia stan, który chcemy uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wyznacza ona określony punkt orientacyjny. **Wizja** rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Rakszawa została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej. Sformułowanie wizji pozwala na zdefiniowanie **misji**, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Gmina zmierza.

Kierunki rozwiązywania problemów społecznych

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne i współpracujące, wskaźniki realizacji zadań, termin realizacji poszczególnych zadań, zakładane rezultaty oraz źródła finansowania.

CELE STRATEGICZNE

Zapewnienie rodzinom wsparcia w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich.

Usprawnienie systemu wsparcia dla osób w szczególnej sytuacji życiowej, w tym seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób dotkniętych ubóstwem.

Kompleksowe wsparcie osób dotkniętych uzależnieniem, w tym doznających uzależnień behawioralnych oraz ich rodzin.

Rozwijanie działań zapobiegających zjawisku przemocy domowej oraz terapeutycznych wobec osób uwikłanych w ten problem.

Aktywizacja zawodowa oraz integracja społeczna osób pozostających bez zatrudnienia.

CEL STRATEGICZNY NR 1

Zapewnienie rodzinom wsparcia w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich.

Cel operacyjny nr 1 – wsparcie rodzin w wypełnianiu ich podstawowych funkcji, biorąc pod uwagę rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze pomocy asystenta rodziny.	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	2023-2033	GOPS	Budżet Gminy
Inicjowanie działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających na terenie Gminy.	Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze dzięki pomocy rodziny wspierającej.	Liczba podjętych działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających.	2023-2033	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy
Inicjowanie prowadzenia usług społecznych w zakresie wsparcia rodzin (np. warsztaty rodzicielskie, wsparcie psychologiczne, terapia rodzinna).	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców z terenu Gminy. Podniesienie jakości życia rodzin.	Liczba rodziców korzystających z usług społecznych. Liczba świadczonych form usług społecznych.	2023-2033	GOPS, NGO	Budżet Gminy
Zabezpieczenie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.	Poprawa sytuacji dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych.	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	2023-2033	GOPS, PCPR	Budżet Gminy
Rozpowszechnianie informacji dla rodzin na temat możliwości skorzystania z poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.	Wzrost świadomości mieszkańców na temat możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy.	Liczba rozpowszechnionych informacji.	2023-2033	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Organizowanie szkoleń/warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	Podniesienie poziomu i jakości usług świadczonych w stosunku do rodzin.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach/warsztatach. Liczba zorganizowanych warsztatów/szkoleń.	2023-2033	GOPS, GKRPA, UG, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy

Zainicjowanie działań w celu utworzenia samopomocowych grup wsparcia dla rodziców.	Poprawa psychicznego i społecznego funkcjonowania rodzin.	Liczba podjętych działań w celu utworzenia grup wsparcia.	2023-2033	OPS, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Utworzenie placówki zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3.	Umożliwienie rodzicom podjęcia zatrudnienia. Umożliwienie rodzicom załatwianie codziennych spraw.	Liczba miejsc w placówce opieki nad dziećmi do lat 3.	2023-2033	UM, NGO, podmioty sektora prywatnego	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel operacyjny nr 2 – Wspieranie rozwoju psychofizycznego oraz społecznego dzieci.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych poprzez współpracę ze szkołami/przedszkolami oraz placówkami wsparcia dziennego.	Poprawa sytuacji życiowej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.	Liczba instytucji i organizacji, z którymi podejmowano współpracę w celu monitorowania sytuacji dziecka.	2023-2033	GOPS, placówki oświatowe	Bez kosztów
Zainicjowanie utworzenia Placówki Wsparcia Dziennego.	Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży, organizacja ich czasu wolnego. Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	Liczba działań w celu utworzenia PWD. Liczba uczestników PWD.	2023-2033	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Współpraca z placówkami oświatowymi w celu dostosowywania podejmowanych działań do problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin.	Poprawa jakości i stopnia dostosowania usług skierowanych do dzieci i młodzieży.	Liczba placówek, z którymi podjęto współpracę.	2023-2033	GOPS, placówki oświatowe	Bez kosztów
Organizowanie, wspieranie i promocja imprez oraz wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi.	Wzrost integracji rodzin z dziećmi.	Liczba zorganizowanych imprez.	2023-2033	GOPS, UG, placówki oświatowe, NGO, GOKiC, BP	Budżet Gminy

Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie Gminy.	Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, rozwijanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego przez uczniów.	Liczba dostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych.	2023-2033	GOPS, UG, placówki oświatowe, NGO, GOKiC, BP	Budżet Gminy Budżet Państwa
Wspieranie prawidłowego rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży.	Podnoszenie poziomu funkcjonowania psychospołecznego dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem psychologicznym i socjalnym.	2023-2033	GOPS, PPP, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Utworzenie placówki integracyjnej i aktywizującej dla młodzieży z terenu Gminy.	Przeciwdziałanie podejmowaniu przez młodzież zachowań ryzykownych.	Liczba uczestników placówki. Liczba organizowanych inicjatyw/zajęć.	2022-2033	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe, GOKiC, BP	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 2

Usprawnienie systemu wsparcia dla osób w szczególnej sytuacji życiowej, w tym seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób dotkniętych ubóstwem

Cel operacyjny nr 1 – Poszerzenie działalności pomocy skierowanej do seniorów, osób z niepełnosprawnościami i osób dotkniętych ubóstwem.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Inicjowanie działań mających na celu dostosowywanie infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) oraz publicznych środków transportu do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.	Zwiększenie możliwości przemieszczania się osób o ograniczonej mobilności, po obiektach infrastruktury gminnej.	Liczba obiektów infrastruktury gminnej dostosowanych do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.	2023-2033	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy PFRON Fundusze Europejskie
Zainicjowanie zorganizowania wolontariatu na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnością oraz osób dotkniętych problemem ubóstwa.	Udzielanie wsparcia, w tym wsparcia emocjonalnego oraz dążenie do przełamywania barier społecznych.	Liczba wolontariuszy. Liczba osób objętych wolontariatem.	2023-2033	GOPS, NGO, ŚDS, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Rozwój małej architektury gminnej, skierowanej w szczególności do seniorów i osób z niepełnosprawnościami (w tym zwiększenie liczby ławek w przestrzeni publicznej, utworzenie tzw. „przysiadaczy”).	Zwiększenie komfortu seniorów i osób z niepełnosprawnościami, w zakresie przemieszczania się po obszarze Gminy.	Liczba obiektów małej architektury gminnej dostosowanych do potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami.	2023-2033	UG, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa
Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnością oraz dotkniętych ubóstwem i wspieranie ich działalności.	Intensyfikacja działań mających na celu współpracę z NGO.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	2023-2033	GOPS, NGO, UG, ŚDS	Budżet Gminy
Inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych na rzecz osób z niepełnosprawnością, chorych oraz seniorów.	Aktywizacja i integracja osób z niepełnosprawnością oraz seniorów poprzez uczestnictwo w programach.	Liczba uczestników programów.	2023-2033	UG, GOPS, NGO	Budżet Gminy PFRON Budżet Państwa
Zapewnienie profesjonalnego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez zainicjowanie funkcji asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej w Gminie.	Wsparcie samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie im specjalistycznej opieki.	Liczba asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej. Liczba osób objętych wsparciem asystentów.	2023-2033	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy Fundusz Solidarnościowy Budżet Państwa
Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych.	Poprawa jakości usług opiekuńczych i stopnia ich powszechności.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi. Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych.	2023-2033	GOPS, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa
Zapewnienie miejsc w Domach Pomocy Społecznej.	Poprawa warunków bytowych osób wymagających całodobowej opieki.	Liczba mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej.	2023-2033	GOPS	Budżet Gminy
Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnością i osobom starszym oraz dotkniętym ubóstwem.	Poprawa warunków bytowych osób z niepełnosprawnością, starszych i dotkniętych ubóstwem.	Liczba osób objętych pomocą materialną.	2023-2033	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa

Wprowadzenie programów skierowanych do osób z niepełnosprawnością.	Częściowe odciążenie opiekunów nieformalnych osób z niepełnosprawnościami oraz pomoc osobom z niepełnosprawnością.	Liczba wprowadzonych programów. Liczba osób korzystających z poszczególnych programów. Liczba opiekunów, z którymi podpisano umowy.	2023-2033	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa
--	--	---	-----------	---------------	--------------------------------

Cel operacyjny nr 2 – Rozwój form aktywizacji osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz wsparcie ich w integracji społecznej.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie umiejętności seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.	Poprawa dostępności do zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Wzrost ich aktywności społecznej.	Liczba seniorów oraz osób z niepełnosprawnością uczestniczących w zajęciach.	2023-2033	GOPS, UG, NGO, GOKiC, BP, ŚDS	Budżet Gminy Fundusze Europejskie
Promowanie pozytywnego wizerunku seniora i osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej.	Zmiana postaw i zachowań środowiska lokalnego wobec seniorów oraz osób z niepełnosprawnością.	Liczba podjętych działań promujących.	2023-2033	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe, BP, GOKiC, ŚDS	Budżet Gminy
Zainicjowanie akcji informacyjnych/warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród osób starszych.	Liczba podjętych działań informacyjnych/zrealizowanych warsztatów.	2023-2033	GOPS, UG, BP, GOKiC, NGO	Budżet Gminy
Zainicjowanie utworzenia placówki zrzeszającej osoby w podeszłym wieku, typu Klub Seniora.	Organizacja czasu wolnego osób starszych oraz ich integracja społeczna.	Liczba uczestników. Liczba dostępnych zajęć.	2023-2033	GOPS, UG, BP, GOKiC, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa
Stworzenie warunków do integracji społecznej osób starszych i osób z niepełnosprawnością poprzez realizację projektów socjalnych i programów adresowanych do tych grup, również na obszarach wiejskich.	Realizacja projektów na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnością.	Liczba zrealizowanych projektów/programów. Liczba uczestników.	2023-2033	GOPS, UG, NGO, GOKiC, ŚDS	Budżet Gminy PFRON Budżet Państwa

Cel operacyjny nr 3 – zwiększenie i zróżnicowanie pomocy społecznej w celu poprawy sytuacji osób dotkniętych ubóstwem.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych.	Zaspokojenie potrzeb bytowych mieszkańców Gminy.	Liczba osób/rodzin objętych pomocą materialną.	2023-2033	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa
Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy niepieniężnej – posiłku.	Zwiększenie dostępności do pomocy w zakresie dożywiania.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie zasiłku. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie posiłku.	2023-2033	GOPS, placówki oświatowe, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa
Kontynuacja udzielania uczniom pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Poprawa funkcjonowania dzieci z rodzin o ograniczonych środkach materialnych.	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	2023-2033	GOPS, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa.	Zniwelowanie nierówności edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem.	Liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych.	2023-2033	GOPS, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa

CEL STRATEGICZNY NR 3

Kompleksowe wsparcie osób dotkniętych uzależnieniem, w tym doznających uzależnień behawioralnych oraz ich rodzin.

Cel operacyjny nr 1 – Zwiększenie możliwości poradnictwa oraz leczenia terapeutycznego osobom uzależnionym i współuzależnionym oraz zainicjowanie działań samopomocowych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia.	Poprawa warunków bytowych rodzin z problemem uzależnienia.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna i niematerialna.	2023-2033	GOPS	Budżet Gminy

Kontynuacja prowadzenia samopomocowej grupy wsparcia dla osób uzależnionych.	Zapewnienie wsparcia emocjonalnego oraz psychicznego osobom z problemem uzależnień.	Liczba osób uczestniczących w grupach.	2023-2033	NGO, UG, GKRPA	Budżet Gminy
Zainicjowanie działań w celu utworzenia samopomocowych grup wsparcia dla dorosłych dzieci alkoholików oraz osób współuzależnionych.	Zapewnienie wsparcia emocjonalnego oraz psychicznego rodzinom osób uzależnionych.	Liczba utworzonych grup. Liczba osób uczestniczących w grupach.	2023-2033	NGO, UG, GKRPA	Budżet Gminy
Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Wzrost liczby osób podejmujących terapię w placówkach leczenia odwykowego.	Liczba osób wobec, których podjęte zostały rozmowy motywujące.	2023-2033	GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Kontynuacja czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu; kierowanie wniosków do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia oraz kierowanie wniosków do sądu.	Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe.	Liczba wniosków skierowanych do sądu. Liczba wydanych opinii.	2023-2033	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Wspieranie działań placówek lecznictwa odwykowego poprzez finansowanie programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i współuzależnionych uzupełniających ofertę świadczeń zdrowotnych NFZ.	Zwiększenie dostępności do udziału w programach terapeutycznych.	Liczba sfinansowanych programów. Liczba uczestników programów.	2023-2033	GKRPA, placówki ochrony zdrowia	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Utworzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w celu przeciwdziałania problemowi alkoholowemu w Gminie.	Zwiększenie pomocy dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.	Liczba osób korzystających z poradnictwa Punktu	2023-2033	UG, GKRPA	Budżet Gminy

Cel operacyjny nr 2 – Zwiększenie profilaktyki wczesnej pomocy dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych w problemie uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Realizacja programów profilaktycznych w szkołach, rekomendowanych przez KCPU, ORE oraz IPiN związanych z tematyką uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień. Rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki. Liczba przeprowadzonych programów.	2023-2033	GKRPA, GOPS, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Dalsza realizacja w szkołach warsztatów i innych form edukacji, uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień oraz pozalekcyjnych zajęć z elementami profilaktyki.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień. Rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.	2023-2033	GOPS, GKRPA, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.	Spadek dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży. Obniżenie wieku inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży.	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami.	2023-2033	GKRPA, GOPS	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców mających na celu uświadomienie konsekwencji spożywania alkoholu, w tym prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz spożywania alkoholu w trakcie ciąży.	Ograniczanie negatywnych skutków spożywania alkoholu.	Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych. Liczba uczestników.	2023-2033	GOPS, GKRPA, UG	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Dalszy udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce rozwiązywania problemów uzależnień.	Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.	Liczba zrealizowanych ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych.	2023-2033	GKRPA, GOPS, PP, UG, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Kontynuacja organizacji szkoleń dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a także organizacja szkoleń dla innych grup zawodowych (m.in. pedagogów, nauczycieli, wychowawców, pracowników socjalnych, asystenta rodziny, policjantów) z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Wzrost wiedzy specjalistów z zakresu profilaktyki uzależnień, zwiększenie skuteczności oddziaływań profilaktycznych.	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	2023-2033	GKRPA, GOPS, PP, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia przy współpracy instytucjonalnej.	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie wartości zdrowotnych oraz korzyści zdrowego stylu życia.	Liczba zorganizowanych imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia.	2023-2033	GKRPA, GOPS, UG, PP, NGO, BP GOKiC, placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Wzmocnienie działań funkcjonariuszy Policji w zakresie ograniczania dystrybucji substancji psychoaktywnych na terenie Gminy.	Spadek dostępności do nielegalnych substancji psychoaktywnych na terenie Gminy.	Liczba działań podjętych przez funkcjonariuszy Policji.	2023-2033	UG, PP	Budżet Gminy
Kreowanie polityki antyalkoholowej w Gminie, np. poprzez ograniczenia nocnej sprzedaży alkoholu, zmniejszenie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych.	Ograniczenie fizycznej dostępności alkoholu.	Liczba punktów sprzedaży alkoholu. Liczba dorosłych mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży alkoholu.	2023-2033	UG, GKRPA	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 4**Rozwijanie działań zapobiegających zjawisku przemocy domowej oraz terapeutycznych wobec osób uwikłanych w ten problem.**

Cel operacyjny nr 1 – Usprawnienie lokalnego systemu wsparcia dla rodzin, w których występuje problem przemocy, uwzględniając poprawę jakości i dostępności do pomocy.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Pomoc rodzinom doświadczającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Spadek liczby rodzin, w których występuje przemoc.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Liczba wszczętych procedur. Liczba zakończonych procedur.	2023-2033	GOPS, GKRPA, PP, ZI, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Kontynuowanie działań związanych z zamieszczaniem informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na dostępnych stronach internetowych oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy domowej.	Zwiększenie dostępu do informacji na temat pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.	Liczba działań informacyjnych. Liczba rozpowszechnionych informacji.	2023-2033	GOPS, UG, GKRPA, ZI	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy domowej oraz procedury „Niebieskie Karty”.	Poszerzenie i utrwalenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uczestników szkoleń.	2023-2033	GOPS, GKRPA, ZI, PP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Udzielanie poradnictwa osobom i rodzinom doświadczającym problemu przemocy domowej.	Objęcie osób i rodzin profesjonalnym wsparciem w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.	Liczba udzielonych porad. Liczba osób, którym udzielono porad.	2023-2033	GOPS, ZI, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej.	Dostosowanie oferty pomocowej do potrzeb mieszkańców i skali problemu.	Liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy domowej.	2023-2033	GOPS, GKRPA, ZI, PP, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Praca z osobami stosującymi przemoc domową poprzez oddziaływania korekcyjno-edukacyjne i terapeutyczne.	Ograniczanie zjawiska przemocy domowej, poprzez resocjalizację osób stosujących przemoc domową.	Liczba podjętych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i terapeutycznych.	2023-2033	GOPS, ZI GKRPA	Budżet Gminy
Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy domowej.	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy domowej.	Liczba osób korzystających ze schronienia z powodu doświadczania przemocy domowej.	2023-2033	GOPS, ZI, UG, PCPR	Budżet Gminy

Cel operacyjny nr 2 – Intensyfikacja działań z obszaru zwiększenia wrażliwości i świadomości społeczności lokalnej dotyczącej problemu przemocy.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach społecznych przeciw przemocy domowej.	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców na temat przemocy domowej, a także wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na jej przejawy.	Liczba działań podjętych w ramach kampanii. Liczba osób uczestniczących w kampanii.	2023-2033	GOPS, GKRPA, ZI, PP, UG, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących, przemocy domowej, komunikacji interpersonalnej, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów, wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach. Liczba zorganizowanych warsztatów.	2023-2033	GKRPA, ZI, PP, GOPS, placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Poszerzenie kompetencji wychowawczych, wzrost wiedzy rodziców na temat wychowania bez przemocy.	Liczba rodziców uczestniczących w działaniach informacyjno-edukacyjnych. Liczba zorganizowanych działań.	2023-2033	GOPS, UG, PP, GKRPA, ZI placówki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
--	---	--	-----------	--	---

CEL STRATEGICZNY NR 5

Aktywizacja zawodowa oraz integracja społeczna osób pozostających bez zatrudnienia.

Cel operacyjny nr 1 – Zwiększenie możliwości na lokalnym rynku pracy poprzez aktywizację społeczno-zawodową.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: poradnictwa zawodowego, organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia.	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych w Gminie.	Liczba zorganizowanych szkoleń. Liczba osób biorących w nich udział.	2023-2033	GOPS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców Gminy biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pracach społecznie użytecznych.	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.	2023-2033	GOPS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa
Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Wzrost wiedzy wśród osób bezrobotnych na temat dostępnych form wsparcia.	Liczba podjętych działań informacyjnych.	2023-2033	GOPS, PUP, UG	Budżet Gminy

Korzystanie w pracy socjalnej z kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej i zwiększeniu szans na podjęcie zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.	Zwiększenie liczby kontraktów socjalnych w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały zawarte kontrakty socjalne.	2023-2033	GOPS	Budżet Gminy
Prowadzenie doradztwa zawodowego dla dzieci i młodzieży.	Odpowiedni wybór ścieżki kształcenia i kariery przez dzieci i młodzież.	Liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego.	2023-2033	GOPS, placówki oświatowe, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie
Prowadzenie działań motywujących lokalnych przedsiębiorców do zatrudniania osób z niepełnosprawnością oraz dostosowywania warunków zatrudnienia do potrzeb tej grupy.	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnością z terenu Gminy.	Liczba podjętych działań motywujących.	2023-2033	GOPS, UG, NGO	Budżet Gminy

Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901). Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jej finansowanie.

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu Gminy Rakszawa. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- Fundusz Solidarnościowy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych Gminy Rakszawa. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych przez Gminę oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2021-2022, która została opracowana na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej.

W prognozie na lata 2024-2033 zastosowano średnią wzrostu 2,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakszawie. Dział 855 został pomniejszony o wartość świadczenia wychowawczego, w związku ze stopniowym przekazywaniem realizacji zadania do ZUS.

Tabela 20. Ramy finansowe Strategii

rok	ochrona zdrowia (dział 851)	pomoc społeczna (dział 852)	pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (dział 853)	edukacyjna opieka wychowawcza (dział 854)	rodzina (dział 855)	ogółem
2021	84 852	2 181 662	0	86 412	11 726 100	14 079 026
2022	83 902	3 147 855	4 990 759	105 226	7 945 968	16 273 710
2023³⁰	88 000	3 174 602	155 000	120 000	4 526 000	8 063 602
PROGNOZA						
2024	90 200	3 253 967	158 875	123 000	4 639 150	8 265 192
2025	92 455	3 335 316	162 847	126 075	4 755 129	8 471 822
2026	94 766	3 418 699	166 918	129 227	4 874 007	8 683 617
2027	97 135	3 504 166	171 091	132 458	4 995 857	8 900 707
2028	99 563	3 591 770	175 368	135 769	5 120 753	9 123 223
2029	102 052	3 681 564	179 752	139 163	5 248 772	9 351 303
2030	104 603	3 773 603	184 246	142 642	5 379 991	9 585 085
2031	107 218	3 867 943	188 852	146 208	5 514 491	9 824 712
2032	109 898	3 964 642	193 573	149 863	5 652 353	10 070 329
2033	112 645	4 063 758	198 412	153 610	5 793 662	10 322 087

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok

³⁰ Wartość za rok 2023 pochodzi z prognozy zamieszczonej w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 rok dla Gminy Rakszawa.

System wdrażania Strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, musi być poddana okresowej weryfikacji, a także niezbędnym zmianom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa zawiera zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji publicznych oraz niepublicznych, które działają na polu polityki społecznej w Gminie. Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu lokalnych i ponadlokalnych instytucji, organizacji i środowisk, wymaga ścisłej koordynacji, a także współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji zadań wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze zależała będzie od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem – Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rakszawie.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa na lata 2023-2033 obejmować będzie cztery etapy, przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 21. Harmonogram wdrażania Strategii

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy w Rakszawie o przyjęciu do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa na lata 2023-2033”.	III kwartał 2023 r.
Etap II	Koordinacja realizacji działań objętych Strategią.	III kwartał 2023 r. – IV kwartał 2033 r.
Etap III	Monitoring.	Na koniec każdego roku w okresie od 2023 r. do 2033 r.
Etap IV	Ewaluacja Strategii.	I kwartał 2034 r.

Źródło: opracowanie własne

System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Kierownik GOPS przy wyborze zadań do realizacji będzie brał pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii Kierownik GOPS powinien uwzględniać nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa, ale również nowe, nie ujęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakszawie. Zadaniem koordynatora jest ciągły nadzór nad pracami GOPS w zakresie wdrażania i aktualizacji Strategii.

Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia, od partnerów społecznych.

Władze samorządowe muszą współpracować i być w stałym kontakcie z jednej strony z podmiotami wewnętrznymi, obejmującymi pracowników uczestniczących bezpośrednio w administrowaniu Gminą, czerpiąc przy tym z ich wiedzy, motywacji, umiejętności praktycznych czy kompetencji interpersonalnych, ale też korzystać z technologii i zasobów organizacji.

Z drugiej strony muszą również komunikować się z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców Gminy, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje czy przedsiębiorstwa.

Otoczenie zewnętrzne dalsze to natomiast otoczenie Gminy, jako wspólnoty terytorialnej: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopństwowe. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej są:

- możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem;
- informacja o postępach wdrażania Strategii;
- współpraca z mediami – podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach;
- informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowienie i utrzymywanie wzajemnej współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez GOPS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakszawie.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi Gminy Rakszawa do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w Gminie, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Gminy w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukaże realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku poprzedzającego wdrożenie Strategii, natomiast wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów.

Tabela 22. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Lp.	Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa (w 2022 roku)	Wartość docelowa (w 2033 roku)
1	Zapewnienie rodzinom wsparcia w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	6	do 15
		Liczba asystentów rodziny.	1	do 1
		Liczba rodzin wspierających.	0	do 2
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.	8	poniżej 10

		Liczba żłobków/klubów dziecięcych.	1	do 2
		Liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.	0	min. 1
		Liczba dzieci z terenu Gminy przebywających w pieczy zastępczej.	1	poniżej 5
		Liczba przyznanych stypendiów i zasiłków szkolnych.	51	powyżej 50
2	Usprawnienie systemu wsparcia dla osób w szczególnej sytuacji życiowej, w tym seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób dotkniętych ubóstwem.	Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych.	29	powyżej 20
		Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%).	19,8	poniżej 25,0
		Liczba osób w DPS, za których Gmina ponosi odpłatność.	12	poniżej 20
		Liczba placówek aktywizujących seniorów.	0	min. 1
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.	84	Poniżej 100
3	Kompleksowe wsparcie osób dotkniętych uzależnieniem, w tym doznających uzależnień behawioralnych oraz ich rodzin.	Liczba punktów konsultacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin.	0	min. 1
		Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie.	728	powyżej 730
		Liczba grup samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych i dorosłych dzieci alkoholików (AA).	1	min. 1
4	Rozwijanie działań zapobiegających zjawisku przemocy domowej oraz terapeutycznych wobec osób uwikłanych w ten problem.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu problemu przemocy.	0	do 5
		Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”.	19	poniżej 20

5	Aktywizacja zawodowa oraz integracja społeczna osób pozostających bez zatrudnienia.	Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (%).	59	poniżej 50
		Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy.	325	poniżej 300
		Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców w ogóle zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy (%).	53	poniżej 50
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa.	142	poniżej 120
		Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe.	3	do 5
		Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki energetyczne.	2	do 5

Źródło: opracowanie własne

Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa stanowi kontynuację istniejącego systemu wsparcia i tworzy możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Jej założenia są dostosowane do zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów i potrzeb społecznych i przewidują planowane sposoby ich zaspokajania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia zakłada rozszerzenie i pogłębienie form wsparcia w zakresie pomocy społecznej, a także szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w jej obszarze. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rakszawa, zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców Gminy Rakszawa i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,

- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców powiatu.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu, jego realizacja powinna przyczynić się do podniesienia jakości życia mieszkańców Gminy Rakszawa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

Bibliografia

1. Ankieta dotycząca skali zjawiska przemocy w rodzinie, realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, realizacji niektórych zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 oraz prowadzonych działań wobec osób i rodzin uwikłanych w problem przemocy w rodzinie - dane za 2022 rok (zadania gminy), GOPS Rakszawa.
2. Bendyk E., Buras P., Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022.
3. Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
4. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Rakszawa.
5. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.
6. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
7. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
8. Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019.
9. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok.
10. Podstawowe Informacje o Gminie Rakszawa, Gmina Rakszawa, 2019 r.
11. Pikuła N.G., Grewiński M., Zdebska E., Glanc W., Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa, Kraków 2020.
12. Raport o Stanie Gminy Rakszawa za rok 2020, 2021, 2022.
13. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakszawie za lata 2020, 2021 i 2022.
14. Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie za lata 2020-2022
15. Statut Centrum Usług Wspólnych w Rakszawie.
16. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
17. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901).

Źródła internetowe:

1. <http://aapodkarpacie.pl/spis-mitingow/>
2. <https://bdl.stat.gov.pl>
3. <http://gokic.rakszawa.pl/asp/?typ=13&sub=12&menu=3&artykul=1896&akcja=artykul>
4. <http://www.parpa.pl>
5. www.psychiatriapolska.pl
6. http://rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&menu=3&strona=1&sub=330
7. http://rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=334&subsub=453&menu=455&strona=1
8. http://www.rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=23&menu=8&strona=1
9. <http://sdslancut.pl/filia-rakszawa/>
10. <https://zstg.pl/schronisko/web/oferta>

Spis rysunków, tabel, wykresów

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Rakszawa na mapie województwa podkarpackiego ..	15
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy Rakszawa według klas wielkości (stan na koniec 2022 roku).....	19
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej	26
Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej.....	27
Rysunek 5. Elementy procesu planowania strategicznego.....	62

Spis tabel

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	7
Tabela 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Rakszawa w porównaniu do województwa podkarpackiego na przestrzeni lat 2020-2022.....	16
Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2020-2022 (w procentach).....	17
Tabela 4. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w Gminie Rakszawa w porównaniu do powiatu łańcuckiego w 2022 roku	24
Tabela 5. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Rakszawa na przestrzeni lat 2020-2022	30
Tabela 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2020-2022	33
Tabela 7. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2020-2022.....	33
Tabela 8. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2020-2022	33
Tabela 9. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2020-2022	41
Tabela 10. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2020-2022 .	41
Tabela 11. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2020-2022	42

Tabela 12. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2020-2022	42
Tabela 13. Liczba świadczeniobiorców usług opiekuńczych oraz liczba świadczeń na przestrzeni lat 2020-2022	43
Tabela 14. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2020-2022 ..	50
Tabela 15. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2020-2022.....	54
Tabela 16. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Rakszawa w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2020-2022.....	57
Tabela 17. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Rakszawa oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu łańcuckiego na przestrzeni lat 2020-2022	58
Tabela 18. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2020-2022	60
Tabela 19. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2020-2022	60
Tabela 20. Ramy finansowe Strategii	78
Tabela 21. Harmonogram wdrażania Strategii	79
Tabela 22. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych.....	82

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Rakszawa w latach 2020-2022	16
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie łańcuckim na przestrzeni lat 2020-2022 w porównaniu do województwa podkarpackiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach).....	18
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w Gminie Rakszawa w latach 2020-2022	19
Wykres 4. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie Rakszawa oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2021.....	20

Wykres 5. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 ludności w Gminie Rakszawa oraz województwie podkarpackim w latach 2020-2022.....	22
Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Rakszawa oraz województwie podkarpackim w latach 2020-2022	23
Wykres 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Gminie Rakszawa, powiecie łańcuckim i województwie podkarpackim na przestrzeni lat 2020-2022	30
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Rakszawa w latach 2020-2022.....	32
Wykres 9. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2020-2022	32
Wykres 10. Powody udzielania świadczeń w 2022 roku (liczba rodzin)	34
Wykres 11. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2020-2022	37
Wykres 12. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2020-2022	38
Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2020-2022	39
Wykres 14. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2020-2022.....	39
Wykres 15. Dane dotyczące pobytu dzieci z terenu Gminy w pieczy zastępczej za lata 2020-2022.....	40
Wykres 16. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022.....	41
Wykres 17. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2020-2022	46
Wykres 18. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Rakszawa na przestrzeni lat 2020-2022	47
Wykres 19. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Rakszawa, województwie podkarpackim i całej Polsce.....	48
Wykres 20. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2020-2022	50
Wykres 21. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Rakszawa na przestrzeni lat 2020-2022.....	52

Wykres 22. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2020-2022	52
Wykres 23. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2020-2022	53
Wykres 24. Liczba osób korzystających z zasiłku pielęgnacyjnego dla osób, które ukończyły 75 lat w latach 2020-2022	53
Wykres 25. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2020-2022	55
Wykres 26. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2020-2022	56
Wykres 27. Mieszkańcy Gminy Rakszawa zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2020-2022	56
Wykres 28. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2020-2022	59
Wykres 29. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe oraz energetyczne w latach 2020-2022	61